

Rikosten tekijät tilastojen valossa

Kvantitatiivinen analyysi rikoksista epäiltyjen taustoista
Johan Lund

3/2021

TIIVISTELMÄ

Johan Lund: Rikosten tekijät tilastojen valossa

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaajat: Mika Kyrönviita, Jari Saari

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia Suomessa vuonna 2019 rikoksista epäiltyjen taustoja ja niiden vaikutusta rikoskäyttäytymiseen. Tavoite on valaista sitä, ketkä syyllistyvät rikoksiin, minkälaisiin rikoksiin sekä epäiltyjen taustoja muun muassa sosioekonomisten, tulojen ja syntyperän valossa.

Opinnäytetyössä esitellään laajahko, kriminologinen rikoskäyttäytymiseen liittyvää teoriapohja, jotta lukijalle voi muodostua kokonaiskuva rikollisuuden polulle johtavista mahdollisista syistä ja rikoskäyttäytymisen jakautumisesta yhteiskunnassa. Nämä teoriat pyrkivät selittämään rikosalttiutta muun muassa sosioekonomisilla, kulttuurisilla ja sukupuolten välisillä tekijöillä.

Tämä opinnäytetyö käsittelee kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä kaikkia vuonna 2019 poliisiin tai muun esitutkintaviranomaisen selvittämiä rikoslakirikoksia, joissa oli yksi tai useampi epäilty tekijä. Tällaisia rikoslakirikostapauksia oli vuonna 2019 yhteensä 275 000, joissa oli yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä henkilöä.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella mitään yhtä homogeenista rikollista ihmisryhmää ei ole olemassa. Toisaalta on vahvoja viitteitä siitä, että henkilön tausta, sukupuoli, sosioekonominen luokka ja käytettävissä olevat tulot vaikuttavat vahvasti rikosalttiuteen ja rikoskäyttäytymiseen.

Sukupuoli on vahvin rikoskäyttäytymiseen vaikuttava muuttuja, sillä vuonna 2019 poliisin selvittämistä rikoslakirikoksista jopa 80 prosentissa tapauksista oli miespuolinen epäilty.

Sosioekonominen asema, käytettävissä olevat tulot ja koulutustaso vaikuttavat myös vahvasti rikoskäyttäytymiseen. Parempi yhteiskunnallinen asema ja korkeampi koulutustaso näyttäisivät antavan tehokkaan suojan rikoskäyttäytymistä vastaan.

Ulkomaalaiset ja ulkomaalaistaustaiset olivat yllämainittuina epäillyn asemassa vuonna 2019. Ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten korkeampi rikollisuusaste kantaväestöön verrattuna vaikuttaisi myös liittyvän edellä mainittuihin sosioekonomisiin, koulutuksellisiin ja taloudellisiin taustatekijöihin.

Keskimääräistä heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa olevien ryhmien suhteellinen yliedustus rikoskäyttäytymisessä vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Ongelmaa on syytä tarkastella ja tutkia, jotta epäkohtiin voidaan paremmin puuttua.

Sivumäärä: 54 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Helmikuu 2021

Avainsanat: rikollisuus, rikoksesta epäilty, rikosten tekijät, naisrikolliset, nuoret rikoksentekijät, ulkomaalaiset, rikollinen käyttäytyminen, rikostilastot, kriminologia

SAMMANFATTNING

Johan Lund: Rikosten tekijät tilastojen valossa

Lärdomsprovets form: Forskning

Offentlighetsgrad: Offentlig

Handledare: Mika Kyrönviita, Jari Saari

Examen: Poliisi (AMK)

Syftet med det här lärdomsprovet är att undersöka brottsmisstänkta bakgrund och hur olika bakgrundsfaktorer påverkar de misstänkta brottsbeteende. Målsättningen är alltså att utgående från Finlands brottsstatistik för år 2019 belysa vem som begår brott och hurdana brott, bland annat på basis av de misstänkta socioekonomiska bakgrund, ursprung samt inkomst- och utbildningsnivå.

Som stöd för läsaren och grund för svarandet på forskningsfrågorna samt själva forskningen i sig presenteras en omfattande kriminologisk teoribas som ämnar förklara brottsbeteende överlag och vad som kan leda en person in på en brottslig bana samt hur brottsligheten fördelas i samhället. De här teorierna förklarar brottslighet och brottsligt beteende bland annat med hjälp av faktorer som socioekonomisk bakgrund, kultur och kön.

I det här lärdomsprovet granskas alla strafflagsbrott som polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet har utrett år 2019 och som har en eller flera misstänkta gärningsmän. Sådana här strafflagsbrottsfall uppdagades år 2019 totalt 275 000, och fallen hade sammanlagt 300 400 misstänkta gärningsmän.

På basis av resultaten av den här forskningen finns det ingen homogen grupp av brottslingar. Å andra sidan finns det starka indikatorer på att personens bakgrund, kön, socioekonomiska klass och disponibla inkomst kraftigt påverkar personens brottstendens och brottsbeteende.

Könet är den kraftigaste enskilda variabeln som mått på påverkan av brottsbeteende. Av alla strafflagsbrott som polisen utredde år 2019 var den misstänkta gärningsmannen manlig i till och med 80 procent av fallen.

Socioekonomisk klass, personens disponibla inkomst och utbildningsnivå påverkade också kraftigt brottsbeteendet. En bättre samhällelig ställning och högre utbildningsnivå verkar ge ett effektivt skydd mot brottsbeteende.

Utlänningar och personer med utländsk bakgrund var överrepresenterade i rollen som misstänkta år 2019. Deras högre brottslighetsnivå verkar vara förknippat med de tidigare nämnda socioekonomiska, utbildningsmässiga och ekonomiska bakgrundsfaktorerna.

Att vissa grupper är förhållandevis överrepresenterade i brottsstatistiken och således också mer utsatta är något som påverkar hela samhället. Det är skäl att granska den här problematiken för att bättre kunna tackla dessa missförhållanden.

Sidantal: 54 sidor

Granskningsmånad och år: februari 2021

Nyckelord: Brottslighet, brottsmisstänkt, brottslingar, förbrytare, kvinnliga förbrytare, unga förbrytare, utlänningar, brottsbeteende, brottsstatistik, kriminologi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	4
3 TEORIA JA KÄSITTEET	5
3.1 Rikollisuus.....	6
3.2 Rikoksen tekijät ja rikolliset	7
3.3 Kriminologinen teoria rikollisuuden syistä.....	8
3.3.1 Evoluutiokriminologia.....	8
3.3.2 Valikoitumistutkimus	8
3.3.3 Sosiaalinen paineteoria	9
3.3.4 Sosiaalisen kontrollin teoria	10
3.3.5 Oppimisteoria	10
3.3.6 Leimaamisteoria	11
3.3.7 Konfliktiteoria.....	12
3.4 Sukupuolen vaikutus rikollisuuteen	12
3.4.1 Miehet rikosten tekijöinä	13
3.4.2 Naisten alempi rikosalttius	14
4 KRIMINOLOGINEN TUTKIMUS EETTISESTÄ NÄKÖKULMASTA.....	14
5 TUTKIMUSAINESTO JA -MENETELMÄ.....	15
5.1 Tutkimusaineisto	16
5.1.1 Viranomaisten tietoon tulleet rikokset vuonna 2019	16
5.2 Tutkimusmenetelmän valinta.....	17
5.3 Aikaisempi tutkimus	19
5.3.1 Aikaisempia tutkimustuloksia ja huomiota.....	19
5.4 Validiteetti ja reliabiliteetti.....	20
5.4.1 Tämän opinnäytetyön validiteetti ja reliabiliteetti	20
5.4.2 Luotettavuus kvantitatiivisessa tutkimuksessa	21
6 TULOKSET.....	22
6.1 Rikosten laatu ja kehityssuunta yleisellä tasolla	23
6.1.1 Omaisuusrikokset.....	23

6.1.2 Väkivalta- ja seksuaalirikokset	24
6.1.3 Liikenneirikokset.....	24
6.1.4 Huumausaine- ja alkoholirikokset	25
6.1.5 Muut rikokset ja rikkomukset.....	25
6.2 Rikoksista epäiltyjen taustat	25
6.2.1 Sukupuolien välisiä eroja rikoskäyttäytymisessä.....	26
6.2.2 Sosioekonominen tausta, koulutus ja tulot	36
6.2.3 Rikoksesta epäiltyjen kansalaisuus ja syntyperä.....	44
6.3 Rikoskäyttäytymisen kasaantuminen	49
7 POHDINTA.....	49
8 LÄHTEET	53

1 JOHDANTO

Viime aikoina on keskusteltu uutismedioissa, poliittisella tasolla ja sosiaalisen median eri kanavissa siitä, että ulkomaalaiset ovat rikostilastoissa yliedustettuina. Kriittisiä näkemyksiä tuodaan usein esiin puolin ja toisin, samalla vahvasti toisia kritisoiden, kuitenkin mahdollisia taustoja tai syitä ongelmakohtiin syvällisemmin analysoimatta ja ilman viittauksia tieteellisiin tutkimustuloksiin. Usein vaaditaan myös esimerkiksi, että ulkomaalaistaustaiset rikoksesta tuomitut karkotettaisiin nykyistä helpommin maasta.

Myös poliisihallinnon sisällä on keskusteltu asian ongelmallisuudesta ja sen mahdollisista syistä. Samalla on haettu selitystä sille, miksi ulkomaalaiset ja ulkomaalaistaustaiset ovat rikostilastoissa yhä useammin edustettuina niin tekijöinä kuin uhreinakin (Toimintaympäristö 2019, Osa 1/6: Rikollisuus, 2019).

Poliisin toiminta oli vuonna 2020 erityisen paljon esillä ja median tarkastelussa niin maailmalla kuin Suomessakin. Kansainvälisessä mediassa suurta huomiota herättänyt Georg Floydin tapaus Yhdysvalloissa toukokuussa 2020 johti jo vuosia aiemmin perustetun Black Lives Matter -järjestön aatteen leviämiseen laajalti länsimaihin lukuisten rasismia ja poliisin harjoittamaa väkivaltaa vastustavien mielenosoitusten muodossa. Tummaihoisen Floyd kuoli pidätystilanteessa, kun poliisi painoi polvella hänen kaulaansa monta minuuttia (Yle-uutiset, 30.6.2020).

On kuitenkin syytä muistuttaa, että Suomen poliisi on jo pitkään nauttinut maailmanlaajuisesti tarkasteltuna aivan erityistä luottamusta kansalaisten keskuudessa. Vaikka kansalaisten luottamusta poliisia kohtaan mittavaan tutkimuksen, poliisibarometrin mukaan, luottamus poliisin toimintaan on jonkin verran laskenut edellisen tutkimukseen verrattuna, oli kansalaisten luottamus poliisin toimintaa kohtaan edelleenkin korkealla tasolla vuonna 2020. Poliisibarometrin mukaan noin 91 prosenttia suomalaisista luottaa poliisin toimintaan melko tai erittäin paljon, kun vastaava osuus vuoden 2018 tutkimuksessa oli noin 95 prosenttia. (Vuorensyrjä, Rauta, 15, 2020)

Jotta tämä luottamus ja sitä kautta myös poliisin toimintaedellytykset säilyisivät korkeina, varsinkin julkisen keskustelun koventuessa, on mielestäni tärkeää, että asioista keskustellaan oikeilla tiedoilla taustoitettuina. Tässä yhteydessä on mielestäni perusteltua tarkastella rikoksesta epäiltyjen taustoja tilastojen ja kriminologian teorioiden pohjalta. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia sitä, ketkä syyllistyvät rikoksiin, millaisiin rikoksiin sekä epäiltyjen taustoja muun muassa sosioekonomisten, tulojen ja syntyperän valossa. Tutkimuspohjaisella tiedolla ja ennakkoluuloja murtamalla voidaan parantaa myös poliisin ymmärrystä asiakaskuntaansa eli kansalaisia ja muita Suomessa asuvia sekä oleskelevia henkilöitä kohtaan.

Rikollisuuden, tekijöiden ja niiden taustatekijöiden ymmärtäminen on kaikille hyödyllistä, erityisesti niiden parissa työskenteleville. Tieto ja ymmärrys vähentävät ennakkoluuloja, mikä taas osaltaan johtaa tietopohjaiseen ja tasa-arvoiseen ajattelutapaan ja toimintaan. Se on kansalaisten luottamusta herättävää toimintaa, josta on poliisille aina hyötyä. Suomen kokoisessa maassa, jossa on vähiten poliiseja asukasta kohtaan Euroopassa, kansalaisten ja poliisin välisen luottamuksen merkitys kasvaa entisestään. Ilman kansalaisten luottamusta on vaikea nähdä miten Suomen poliisi pystyisi toimimaan ja selvittämään rikoksia nykyisellä tasolla.

Tuoreimpien Eurostatin saatavilla olevien tilastojen mukaan Suomessa on 137 poliisia 100 000 asukasta kohden, kun EU-maiden keskiarvo on 318. Eniten poliiseja asukasta kohtaan on Kyproksella, missä on jopa 573 poliisia 100 000 asukasta kohden. Mutta myös muihin Pohjoismaihin verrattuna jääme auttamatta jälkeen. Tanskassa vastaava luku on 186 poliisia ja Ruotsissa 203 poliisia 100 000 asukasta kohden. (Eurostat, 2016)

Opinnäytetyö ja sen tutkimusosio perustuvat avoimiin lähteisiin ja tilastoihin, joten lopputuote on täysin julkinen.

2 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Rikoksesta epäiltyjen taustoja tarkasteltaessa on luonnollisesti tehtävä suuriakin rajoituksia. Ihmisiä ja ihmisryhmiä voidaan tarkastella ja verrata loputtomilla eri muuttujilla, eikä tämän opinnäytetyön tarkoitus ole yrittää vastata kysymykseen, miksi rikollisuutta ylipäätään on olemassa. Tarkoitus on sen sijaan antaa yleissilmäys siihen, minkälaiset asiat voivat vaikuttaa taustalla tarkasteltaessa eri kategorioihin jaettujen henkilöiden käyttäytymistä heidän syyllistyessään rikoksiin sekä minkälaisiin rikoksiin eri taustaiset ja elämäntilanteessa olevat henkilöt syyllistyvät. Ihmisiä, elämäntilanteita ja rikollisuutta on hyvin monenlaista. Osa on näkyvää ja osa taas ei. Monella työssäkäyvällä, keskituloisella suomalaisella saattaa olla kapea näkemys rikollisuudesta ja rikoksen tekijöistä. Hieman karrikoiden voisi sanoa, että moni kuvittelee rikollisuuden olevan suurimmaksi osaksi, tai jopa lähinnä, vähätuloisten ja päihteiden käyttäjien tekemiä omaisuusrikoksia. Tällainen näkemys on toisaalta ymmärrettävä, jos omat kokemukset rikollisuudesta rajoittuvat siihen, että oma polkupyörä on varastettu tai siihen, että omaan vintti- tai kellarikomeroon on joskus murtauduttu. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen.

Lähtökohta tälle opinnäytetyölle on siis yritys valaista tätä monipuolista yhtälöä ja näyttää, että rikoksia ja niiden tekijöitä on monenlaisia. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä rikosten tekijöistä sekä tietoa siitä, miten erilaiset taustatekijät voivat vaikuttaa rikollisuuteen.

Selvittääkseni näitä asioita olen päätenyt seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1) Miten sosioekonominen tausta, tulot, koulutustaso, sukupuoli ja kansallisuus vaikuttavat siihen, kuinka usein syyllistytään rikoksiin?

2) Miten sosioekonominen tausta, tulot, koulutustaso, sukupuoli ja kansallisuus vaikuttavat siihen, millaisiin rikoksiin syyllistytään?

3) Millaisiin rikoksiin eri taustaiset henkilöt syyllistyvät ja missä määrin muihin ryhmiin verrattuna, kun heitä tarkastellaan yllä mainittujen muuttujien kautta?

Kuten aikaisemmin on todettu, muuttujia löytyisi loputon määrä, mutta johonkin on vedettävä raja, jotta tutkimustyö ei paisu hallitsemattoman laajaksi. Nämä ovat mielestäni perusteltuja, niin sanottuja perusmuuttujia, joiden perusteella henkilöitä ja ryhmiä usein muutenkin jaetaan tilastollisessa mielessä isompia yhteiskunnallisia asioita tarkasteltaessa. Nämä ovat myös tavallisesti käytössä olevia muuttujia muun muassa käyttäytymistieteissä, kuten muun muassa kriminologiassa ja sosiologiassa, joiden aihepiiriin tämäkin tuotos kuuluu. Näiden muuttujien käyttäminen on siis luonnollista ja järkevää, koska se myös mahdollistaa tulosten vertaamisen aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin. Samalla voin myös järkevällä tavalla hyödyntää aikaisempaa kriminologian teoriaa opinnäytetyön tukena.

Ongelmalliseksi saattaa muodostua asian käsitteleminen riittävän monipuolisesti tämän opinnäytetyön raameissa. Eri muuttujien yhdistäminen voi esimerkiksi luoda hyvin erilaisia tuloksia tilastollisessa mielessä. Jos ainoastaan tarkastelee ja vertaa esimerkiksi ulkomaalaisten tekemiä rikoksia verrattuna suomalaisten tekemiin, mutta jättää pois iän, sukupuolen ja tulotason, väittäisin, että tulokset ovat hyvin erilaiset siihen verrattuna, että ne huomioitaisiin tuloksissa. Tämä täytyy huomioida tutkimusta tehdessä ja tuloksia analysoitaessa.

3 TEORIA JA KÄSITTEET

Rikollisuutta ja rikosten tekijöitä on tutkittu monipuolisesti sosiologisissa sekä erityisesti kriminologisissa tutkimuksissa. Oikeiden teorialähteiden löytäminen voi siinä mielessä muodostua haasteelliseksi jo pelkästään siksi, että valinnanvaraa on niin paljon.

Teoriaosion rakentuu kriminologian eri perusteosten pohjalta. Lähteitä ovat muun muassa Marcus Felsonin ja Mary A. Eckertin teos *Introductory Criminology* (Felson, Eckert, 2018), Frank E. Haganin teos *Introduction to Criminology. Theories, Methods and Criminal Behavior* (Hagan, 1994), *Doing Criminological Research* (Jupp, Davies, Francis, 2000) sekä Francis T. Cullenin ja Robert Agnewin teos *Criminological Theory, Past to Present* (Cullen, Agnew 2003).

Vaikka tämän työn tarkoitus ei ole yrittää selvittää rikollisuuden syitä, avaan myös eri teorioita, joilla kriminologian tieteenlajissa on yritetty selittää rikollisuutta niin yksilö- kuin ryhmätasolla tekijöiden erilaisilla taustatekijöillä, muun muassa Janne Kivivuoren Rikollisuuden syyt -teoksen avulla (Kivivuori, 2008).

Näiden teosten pohjalta esittelen tärkeimmät opinnäytetyössä käytettävät käsitteet ja teoriat. Käytettävät teoriat ja käsitteet on avattava kunnolla, jotta tutkinnan kohteet ja itse tutkimuksen tulokset voidaan kunnolla ymmärtää, analysoida ja arvioida jälkikäteen ja verrata muihin vastaaviin tutkimuksiin. Tämän opinnäytetyön käsitteistön esittelyssä on lähdeittävä liikkeelle perusasioista. Työn seuraavassa osiossa avaan määritelmät liittyen rikoksiin ja rikosten tekijöihin.

3.1 Rikollisuus

Kun lähdetään tutkimaan rikollisuutta ja rikosten tekijöitä, on syytä heti alkuun määritellä työssä käytettäviä perusilmaisuja. Vaikka voisi kuvitella, että esimerkiksi rikollisuus on niin yleinen käsite, että kaikilla on sama käsitys sen merkityksestä, asia ei ehkä kuitenkaan ole niin yksinkertainen. Tieteellisessä työssä on tärkeä avata käytettävät termit ja käsitteet, jotta lukija tietää tarkalleen mistä puhutaan ja mitä tutkitaan. Kriminologian tieteenhaarassa on monta eri määritelmää rikollisuudelle ja eri tutkimuksissa on käytetty eri määritelmiä rikoksia ja rikosten tekijöitä tutkittaessa. Jotta kriminologisessa tutkimuksessa voidaan päästä tarkkoihin tilastollisiin tuloksiin, on itse määritelmä rikollisuudesta tehtävä ensin tarkasti (Hagan, 1994, 13).

Hagan määrittelee rikollisuuden teoksessaan *Introduction to Criminology. Theories, Methods and Criminal Behavior* seuraavasti. Rikollisuus on sellaista käyttäytymistä ja sellaisia tekoja, jotka yhteiskunta on muodollisesti lailla säätänyt rangaistaviksi. Haganin tapauksessa tämä lakiperusta on Yhdysvaltain lainsäädäntö. Rikollisuutta voidaan myös jakaa alikategorioihin, ja niin tehdäänkin sekä kriminologiassa että lainsäädännössä. Esimerkkeinä voisi mainita omaisuusrikokset tai järjestäytyneen rikollisuuden. (Hagan, 1994, 13)

Hagan kuitenkin muistuttaa, että se mitä yhteiskunta kokee ja määrittelee rikollisuudeksi ja rikoksiksi saattaa muuttua hyvinkin paljon ajan saatossa. Jotkin rikokset tai teot, kuten murha, ryöstö tai varkaus on määritelty rikoksiksi jo vuosisatoja sitten. Toisaalta joidenkin tekojen arvosteltavuus on muuttunut yhteiskunnan arvojen muuttuessa. Tästä Hagan on käyttänyt esimerkkinä ajoneuvonkuljettamista alkoholin vaikutuksen alaisena. Teko on myöhemmin kriminalisoitu, kun asenteen ovat muuttuneet. Toisaalta joidenkin tekojen ja käyttäytymisen osalta samalla poistetaan rangaistavuutta. Myös teknologinen kehitys tuo mukanaan uudenlaista rikollisuutta. Tietotekniikan nopea kehitys ja siihen liittyvä rikollisuus on hyvä esimerkki tästä. (Hagan, 1994, 13)

Menemättä syvällisemmin rikollisuuden määrittelyyn on perusteltua mainita, että tällainen kapea määritelmä rikollisuudesta saattaa olla ongelmallinen, kun puhutaan kriminologiasta tieteenlajina

kokonaisuudessaan. Hagan myös keskustelee aiheesta ja kysyy, onko oikein, että juristit ja poliitikot lainsäädännöllä määrittelevät sen, mikä rikos on. Hagan mainitsee tämän pohdinnan yhteydessä Hitlerin hirmuteot, jotka olivat hyväksytyjä sen ajan ja paikan poliittisessa järjestelmässä ja yhteiskunnassa. (Hagan, 1994, 16-17)

Palatakseni vielä rikollisuuden määrittelemisessä hieman alemmalle tasolle, löytyy myös Haganin käyttämälle rikollisuuden määritelmälle tukea monista muistakin lähteistä. Janne Kivivuoren mukaan rikollisuuden voi yksinkertaisimmillaan määritellä siten, että rikoksia ovat ne teot, jotka on laissa määritelty rikoksiksi. Myös Kivivuori mainitsee ajatuksen siitä, että tietyin edellytyksin voidaan sanoa, että rikollisuus on oikeudellisen määrittelytoiminnan tuote. Toisin sanoen ainoa kaiken tapaisia rikoksia yhdistävä tekijä on se, että teot on laissa määritelty rikoksiksi. Kivivuoren mukaan tämä määritelmä on hyödyllinen yksinkertaisuudessaan, koska rikoksia on niin monenlaisia. Tämä tietenkin helpottaa ja selkeyttää rikollisuuden tutkimista. (Kivivuori, 2018, 21)

Tässä opinnäytetyössä käytetään Haganin ja Kivivuoren kuvailemaan puhdasta lainsäädäntöön perustuvaa määritelmää rikollisuudesta. Eli tutkimuksessa viittaukset rikollisuuteen ja rikoksiin perustuvat siihen, mitä voimassa oleva rikoslaki määrittelee rangaistavaksi teoksi. (RL 19.12.1889/39). Tämä määritelmä tukee tämän aiheen tutkimista ja käsittelemistä. Käytettävä tilastollinen materiaali perustuu nimenomaan tekoihin, joihin tekijöiden epäillään syyllistyneen, tekemällä jotain rikoslaissa rangaistavaksi säädettyä.

3.2 Rikoksen tekijät ja rikolliset

Jos rikos määritellään edellä olevan kappaleen mukaisella tavalla, eli lailla rangaistavana tekona, seuraava askel on rikollisen tai rikosentekijän määrittelemisen. Looginen jatko on, että rikollinen on se, joka syyllistyy lain määrittelemään rangaistavaan tekoon eli rikokseen. Tämä on hyvä ja selkeä määritelmä, jota käytän tässä opinnäytetyössä. On kuitenkin mahdotonta jättää pohdinta tälle tasolle työssä, joka perustuu kriminologian teoriaan. Kuten Hagan kirjoittaa, on rikollisen määrittelemisen rikoksen tekijänä helppoa, mutta sellainen määritelmä ei esimerkiksi erota kertarikollista taparikollisesta tai epäiltyä tuomitusta, eikä varsinaisesti ota kantaa niihin rikosten tekijöihin, jotka eivät jää kiinni (Hagan, 1994, 17–18).

Vaikka määritelmä on yksinkertainen ja yksinkertaistava, on se kuitenkin laajasti käytetty ja toimiva rikostilastoja tutkittaessa kvantitatiivisessa mielessä. On myös hyvä tiedostaa termin ongelmallisuus ja huomioida se tuloksia analysoitaessa. Samaan aikaan on todettava, että kysymykset liittyen siihen, kuka on rikollinen tai erityisesti mistä rikollisuus johtuu, on syytä avata hieman laajemmin tässäkin työssä.

3.3 Kriminologinen teoria rikollisuuden syistä

Tässä osiossa on tarkoitus valottaa kriminologisen tieteen teoriaa rikollisuuden syistä. Tarkoitus ei ole esittää kaikenkattavaa teoriapakettia, vaan antaa lukijalle katsaus tärkeimpiin teorioihin taustatietona tämän tutkimuksen tulosten ymmärtämiseen ja kriittiseen tarkasteluun.

Kivivuori listaa seitsemän kriminologian teoreettista näkökulmaa tärkeimpinä tällä hetkellä käytössä olevista tieteen alan rikollisuutta selittävistä teoriakokonaisuuksista. Ne vastaavat kysymykseen, miksi jotkut yksilöt ovat alttiimpia syyllistyä rikoksiin kuin toiset. Nämä toimivat Kivivuoren mukaan työkalupakkina rikoskäyttäytymisen tutkimisessa ja ymmärtämisessä. Ne ovat evoluutiokriminologia, valikoitumistutkimus, sosiaalinen paineteoria, sosiaalisen kontrollin teoria, oppimisteoria, leimaamisteoria sekä konfliktiteoria. (Kivivuori, 2018, 15)

3.3.1 Evoluutiokriminologia

Kuten nimestäkin voi päätellä, tämän teorian lähtökohta löytyy Charles Darwinin evoluutioteoriasta. Evoluutiokriminologia pyrkii selittämään karkeita säännönmukaisuuksia rikoskäyttäytymisessä. Teorian mukaan jotkin rikoskäyttäytymisen perusominaisuudet määrittelevät ihmisen käyttäytymisalttiuksia, jotka ovat syntyneet lajinkehityksessä luonnonvalinnan perusteella. (Kivivuori, 2018, 15, 50)

Tämä evolutionistinen rikosteoria ei huomioi lainsäädäntöä, vaan lähestyy ja pyrkii selittämään rikoksia käyttäytymispiirteillä. Teorian mukaan on olemassa tietynlaisia perinnöllisiä piirteitä, jotka altistavat henkilöitä rikolliselle käyttäytymiselle. Nämä piirteet ovat väkivaltaisuus ja/tai antisosiaalisuus. Nämä käyttäytymispiirteet saavat teorian mukaan ihmisen täyttämään omia tarpeitaan väkivallan tai petoksen avulla. (Kivivuori, 2018, 50)

Ajatukseen lainsäädännön sivuttamisesta liittyy myös ajatus siitä, että on olemassa tekoja tai rikoksia, jotka ovat pahoja sinänsä. Ihminen voi siis olla aggressiivinen toisia ihmisiä kohtaan ilman, että se olisi lailla säädetty rikokseksi. (Kivivuori, 2018, 51)

3.3.2 Valikoitumistutkimus

Valikoitumisteoria lähtee siitä, että kaikki ihmiset ovat lähtökohtaisesti erilaisia ja erilaisuudet perustuvat yksilön temperamenttiin tai persoonallisuuteen. Temperamentilla tarkoitetaan johdonmukaisia ja kestäviä käyttäytymispiirteitä, jotka ilmenevät aikaisessa vaiheessa ja joilla katsotaan olevan biologinen perusta. Lapsuudenajan temperamenttia voisi kuvailla lumipallon ytimenä, jonka ympärille persoonallisuus kehittyy. Kivivuori kuvailee persoonallisuutta siten, että se tarkoittaa yksilön taipumusta käyttäytyä, ajatella ja tuntea tietyillä johdonmukaisilla tavoilla. Persoonallisuus on myös melko vakaa, eikä muutu elämän aikana. Tosin psykologisessa tutkimuksessa temperamentti ja

persoonallisuus pidetään erillisinä käsitteinä, vaikka ne ovat hyvin lähellä toisiaan. Kivivuori viittaa-kin molemmilla yksilön vakaisiin alttiuksiin käyttäytyä johdonmukaisesti. (Kivivuori, 2018, 90)

Kriminologisessa tutkimuksessa on huomattu, että yksilön rikoskäyttäytyminen on tasoltaan suhteellisen vakaa koko hänen elämänsä ajan. Luonteenpiirteet kuten kielteinen tunne-elämä ja huono itsekontrolli ovat vahvasti yhteyksissä riskikäyttäytymiseen ja rikosalttiuteen. (Kivivuori, 2018, 90)

Tutkimuksissa on myös huomattu, että henkilö, joka syyllistyy johonkin rikokseen, on altis syyllistymään toisenlaisiin rikoksiin herkemmin kuin muut. Tätä kutsutaan hetetyypiksi jatkuvuudeksi. Esimerkkinä tästä Kivivuori mainitsee sen, että henkilö, joka varastelee, syyllistyy muita todennäköisemmin myös esimerkiksi väkivaltarikoksiin, verovilppiin ja saattaa olla pois töistä enemmän esimerkiksi päihteiden vuoksi ja niin edelleen. (Kivivuori, 2018, 91–92)

3.3.3 Sosiaalinen paineteoria

Sosiaalisen paineteorian juuret juontuvat aina antiikin Kreikkaan. Ajatus siitä, että syy rikollisuuteen on köyhyys tai omaisuuden epätasainen jakautuminen, on todennäköisesti vanhin selitys rikollisuuden olemassaololle. Antiikin Kreikassa tällä ajatuksella oli kannattajansa ja muun muassa Faleas Kalkhedonialainen oli sitä mieltä, että kaikki levottomuudet aiheutuvat omaisuuden epätasaisesta jakautumisesta, eikä kenenkään tarvitsisi harjoittaa maantierosvousta kylmän tai nälän takia, jos omaisuus jaettaisiin tasan. (Kivivuori, 2018, 137)

Tämän päivän sosiaalinen paineteoria perustuu tähän antiikin ajattelutapaan. Paineteoria on kuitenkin viety eteenpäin ja perusajatuksena on, että pelkkä köyhyys ei aja rikolliseen toimintaan, vaan rikollisuuden syy on köyhyys yhdistettynä vauraaseen ja vaurautta ihannoivaan yhteiskuntaan. Rikollisuus ei siis ole suora seuraus köyhyydestä, vaan teoria yhdistää yhteiskuntarakenteita ja vallitsevaa kulttuuria yksilön tapaan reagoida oman taloudellisen tilanteensa ja yleisten ihanteiden ja tavoitteiden ristiriitaan. (Kivivuori, 2018, 138)

Teoriaa on alkuperäisestä muodostaan viety eteenpäin Robert Mertonin toimesta ja tavoitteekseen hän oli asettanut, että hän loisi aidosti sosiaalisen rikollisuuden selitysmallin, joka ei perustu biologisiin tekijöihin. (Kivivuori, 2018, 139)

Mertonin mukaan rikollisuutta syntyy, kun vallitseva kulttuuri asettaa kaikille tavoitteeksi vaurastumisen samalla kun yhteiskunnan rakenne mahdollistaa onnistumisen vain harvoille. Kun tavoitteiden ja keinojen välille syntyy ristiriita ja turhautumista, yksilö etsii keinoja ristiriidan ratkaisemiseksi. Tilanne luo Mertonin mukaan painetta, ja paine purkautuu lopulta niin sanotusta varaventtiilistä, kun normaali väylä, eli vaurastuminen työelämän kautta on tukossa. Varaventtiileitä voi olla monia, mutta yksi niistä on rikollisuus. (Kivivuori, 2018, 139)

Merton listaa kaiken kaikkiaan viisi eri ratkaisua tähän ongelmaan ja sosiaalisen paineen purkaantumiseen. Kaikkein yleisin tapa on konformistin olosuhteiden hyväksyminen. Konformisti hyväksyy vallitsevat olosuhteet ja pyrkii yhteiskunnan tarjoamin laillisin keinoin tavoitteiden saavuttamiseen. Ritualisti taas ei piittaa yhteiskunnan tai kulttuurin asettamista tavoitteista, mutta noudattaa kuitenkin lakia ja laillisia keinoja ja menettelytapoja. Vetäytyjä ei hyväksy kulttuurin asettamia tavoitteita eikä laillisia keinoja niiden tavoittamiseksi. Kapinoitsija taas hylkää täysin yhteiskunnan vallitsevat arvot sekä lailliset keinot niiden tavoittelemiseksi ja asettaa omat vaihtoehtoiset tavoitteensa ja keinonsa niiden saavuttamiseksi. (Kivivuori, 2018, 139–140)

Sosiaalisen paineen teorioita on sittemmin kehitelty monipuolisesti eteenpäin ja teorioita on muodostunut lisää vuosien varrella, mutta tämän työn kannalta oleellisin perusta teoriasta on tässä tullut avattua.

3.3.4 Sosiaalisen kontrollin teoria

Sosiaalisen kontrollin teorian ajatus lähtee siitä, että rikosalttius kasvaa, kun yksilö irtaantuu jostakin häntä kontrolloivasta instituutiosta tai siteestä. Tämä instituutio voi teorian mukaan olla mikä tahansa yksilön luontaisia rikosimpulsseja rajoittava tekijä, esimerkiksi perhe, parisuhde, koulu, työ, armeija tai joku muu sosiaalista kontrollia harjoittava instituutio. (Kivivuori, 2018, 186)

Kontrolliteoria on jaettu kahteen päämuotoon. Nämä ovat sosiaalisen kontrollin teoria ja itsekontrollin teoria. Sosiaalisen kontrollin teoria keskittyy selittämään sitä, miksi joku valikoituu rikolliseksi, kun taas itsekontrollin teoria lähtee yksilön omasta luonteesta ja jättää ulkopuoliset tekijät vähemmälle huomiolle. Tämän takia ensimmäisenä mainittu sosiaalisen kontrollin teoria soveltuu paremmin selittämään, miksi jotkut päätyvät tekemään rikoksia huomioiden myös ympärillä olevia tai puuttuvia sosiaalisia siteitä. (Kivivuori, 2018, 186)

Kontrolliteorian mukaan kaikilla ihmisillä luontainen taipumus tyydyttää omia tarpeitaan. Tarpeita ollaan teorian mukaan valmiita tyydyttämään myös laittomin keinoin, jos lailliset keinot eivät riitä. Erot yksilöiden tai ryhmien syyllistymisessä rikoksiin selittyvät siis sillä, että joihinkin yksilöihin tai ryhmiin ei kohdistu sosiaalista kontrollia, joka estää rikollisen toiminnan. Teorian mukaan kaikki ihmiset ovat siis yhtä pahoja ja valmiita rikolliseen toimintaan, mutta joidenkin osalta tarpeeksi vahva sosiaalinen kontrolli estää toiminnan. (Kivivuori, 2018, 186–187)

3.3.5 Oppimisteoria

Oppimisteoria keskittyy alun perin selittämään oppimista rikollisuuteen sukupolvienvälisenä ilmiönä tai rikollisuuden ja alamaailman kouluna, jossa nuoremmat otettiin mukaan rikollisiin porukoihin ja opetettiin esimerkiksi tekniikoita, mutta myös suhtautumaan rikoksiin sallivasti ja hyväksyvästi. Kriminologian oppimisteoria on kuitenkin ajan myötä siirtynyt enemmänkin sukupolven tai ikäryhmän sisäiseksi rikollisuutta selittäväksi teoriaksi. (Kivivuori, 2018, 219–220)

Oppimisteoriakin on laaja teoriakokonaisuus ja suuntautumisia on tälläkin alueella laajasti. Tärkeimmäksi oppimisteorioista voisi sanoa yhdysvaltalaiskriminologin Edwin H. Sutherlandin yleisen rikollisuusselityksen, joka tunnetaan eriyttävän oppimisaltistumisen teoriana. Tätäkin teoriaa on kehitelty eteenpäin vuosien saatossa, mutta lähtökohdat ovat pysyneet pääsoin muuttumattomina. Eriyttävän oppimisaltistumisen teorian mukaan rikoskäyttäytymistä opitaan, eikä se johdu yksilöiden ominaisuuksista. Rikollista käyttäytymistä opitaan teorian mukaan pääosin pienissä ryhmissä, mutta myös muualta ulkopuolelta voi tulla vaikutteita yksilöille rikollisuuden oppimiseen. (Kivivuori, 2018, 220)

Sutherlandin mukaan oppimista tapahtuu kahdella eri rintamalla. Toisaalta opitaan käytännön tekniikoita, joita tarvitaan rikosten tekemiseen. Esimerkkinä hän käyttää auton varastamiseen tarvittavia taitoja, joita ilman koko tekoa ei voi tehdä. Nämä taidot opitaan kokeneemmilta rikollisilta tai kavereilta ja nykyään myös internet toimii tietolähteenä. (Kivivuori, 2018, 220–221)

Toinen oppimiskokonaisuus on teorian mukaan itse rikollisuudelle myönteiset määritelmät. Tällä tarkoitetaan toiminnan motiiveja, vaikuttimia, asenteita ja perustelutapoja. Yksilö, joka altistuu rikollismyönteisille, asenteellisille vaikutteille pidemmän aikaa, on paljon todennäköisemmin tuleva rikoksentekijä itse sitä mukaan, kun oppii pois valtaväestön näkemyksestä, jonka mukaan rikollisuus ja rikosten tekeminen olisi väärin tai tuomittavaa toimintaa. Ajallinen kesto, toistot ja intensiivisyys ovat Sutherlandin mukaan tärkeitä tekijöitä omien asenteiden muuttamiseen. (Kivivuori, 2018, 221)

3.3.6 Leimaamisteoria

Leimaamisteorian ydinajatuksena on eritellä itse rikoksen tekeminen ja leimaantuminen rikolliseksi. Teorian mukaan on hyvin paljon todennäköisempää, että rikolliseksi leimattu syyllistyy uudestaan rikokseen, kun on kerran jo saanut rikollisen maineen. (Kivivuori, 2018, 268)

Rikolliseksi leimaaminen voi vaikuttaa yksilön tulevaan käyttäytymiseen kahdella eri rintamalla. Primäärinen leimaaminen sinänsä voi johtaa vaikeuksiin esimerkiksi työpaikan hakemisessa, koska muu yhteiskunta vierastaa yksilöä sen aikaisemman yhteyskunnan normeista poikkeavan rikollisen käytöksen takia. Tämä voi rajoittaa yksilön toimintaa ja ajaa hänet rikolliselle uralle. Toisaalta sekundäärinen leimaaminen voi johtaa myös siihen, että yksilön omassa ajatusmaailmassa tapahtuu muutoksia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että primäärisen leimaamisen jälkeen seuraa sekundäärinen poikkeavuus ihmisen käytöksessä, joka osaltaan muodostaa tai tuottaa yksilölle uuden rikollisen identiteetin. Jos ihminen leimaantumisen jälkeen määrittelee itsensä rikolliseksi, saattaa se siis johtaa siihen, että hän ei enää pyri luopumaan rikollisesta urasta, vaan kokee sen kohtalokseen. (Kivivuori, 2018, 270–271)

Leimaamisteorialla on ollut hyvinkin käytännönläheisiä vaikutuksia yhteiskuntaan ja sen tapaan käsitellä ja rangaista esimerkiksi nuoria rikollisia. Suomessa on lähtökohtaisesti pyritty pitämään nuoret pois vankiloista, koska tämän ajatusmallin mukaan vankilat toimivat lähinnä rikollisuuden korkeakouluina, jotka ennemmin lisäävät kuin vähentävät rikollisuutta. (Kivivuori, 2018, 292)

3.3.7 Konfliktiteoria

Konfliktiteoria perustuu siihen ajatukseen, että yhteiskunnassa vallitseva kulttuuri ja erityisesti lainsäädäntö eivät perustukaan yleiseen konsensukseen siitä, mikä on oikein ja väärin. 1960-luvulla monet sosiologit ja kriminologit alkoivat nähdä lainsäädännön enemmänkin tuotoksena konfliktista, jonka vahvemmat vaikuttajat olivat voittaneet ja siten pakottaneet heikoimmat vastustajansa hyväksymään. Tämän näkemykseen mukaan lainsäädäntö ei ole kaikkien hyväksymä, eikä edes kaikkien etujen mukainen. Konfliktiteorian mukaan rikkaat, elinkeinoelämän huippu ja valtaapitävä luokka saattoivat muokata lakeja sen mukaan, mikä oli heille hyödyllisempää. Yläluokalla on tämän näkemyksen mukaan myös paljon paremmat mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja lainsäädännön sisältöön kuin heikommassa asemassa olevilla. (Kivivuori, 2018, 304–305)

Kun konfliktiteoriaa sovelletaan rikosoikeuteen, tarkoittaa se sitä, että yhteiskunnan rikoslaki heijastaa konfliktia eri ryhmien välillä, jossa vahvempi ja vaikutusvaltaisempi ryhmä pyrkii pakottamaan omia arvojaan ja normejaan muille ryhmille. Nämä muut ryhmät tosin jatkavat toimintaansa kuten ennenkin sillä erolla, että heidän toimintansa on tehty laittomaksi. (Kivivuori, 2018, 305)

Käytännön esimerkki tällaisesta konfliktiteoreettista tilanteesta voisi olla maahanmuuttajien tuomat perinteet uuteen kotimaahan. Kivivuori nostaa naisen ympärileikkauksen esiin yhtenä esimerkkinä. Suomessa naisen ympärileikkaus on laitonta ja sen tekijä syyllistyy pahoinpitelyyn, samalla kun se on joissakin kulttuureissa sallittua ja leikkauksen tekijä kokee toimivansa täysin normaalisti. Tässä tapahtuu selkeä kulttuurien konflikti, kun tekijä toimii oman kulttuurinsa normien mukaisesti, eikä koe tekevänsä mitään väärin. Hänestä saattaa helposti tuntua hyvinkin oudolta, että valtiovalta puuttuu ja tuomitsee hänen omasta mielestään moraalisen toimintansa. (Kivivuori, 2018, 304–305)

3.4 Sukupuolen vaikutus rikollisuuteen

Kaikista kriminologiassa käytössä olevista demografisista muuttujista sukupuoli on varmin, kun halutaan ennakoida riskejä rikokseen syyllistymisestä. Valtaosta pidätetyistä on nimittäin miehiä. Erään tutkimuksen mukaan Yhdysvalloissa 1990-luvulla jopa 83 prosenttia pidätetyistä oli miehiä. On todettu yleisestikin, että miehet syyllistyvät huomattavasti paljon useammin rikoksiin kuin naiset. Tämä koskee kaikkia maita, rikostyyppejä ja ikäryhmiä. Maiden välisiä eroja kuitenkin löytyy. On todettu, että perinteisimmissä maissa suhde miesten ja naisten tehtyjen rikoksien suhteellisessa määrässä saattaa olla niin suuri kuin 200 suhde yhteen tai jopa tuhannen suhde yhteen. Modernissa yhteiskunnassa, joissa sukupuolten välinen tasa-arvo on kehittynyt pidemmälle, naisten

osuus rikosten tekijöistä on kuitenkin kasvussa. Haganin mukaan tämä kehitys johtuu siitä, että naisten aseman parantuessa naisillakin on suuremman vapauden takia paremmat mahdollisuudet tehdä rikoksia. (Hagan, 1994, 84)

Se, että miehet ovat niin vahvasti yliedustettuina rikostilastoissa maailmanlaajuisesti ja myös historiallisesti, selittyy parhaiten sillä, miten miehiä ja naisia kohdellaan eri tavalla. Perinteisesti miehiä sosialisoidaan olemaan dominantteja, aktiivisia ja aggressiivisia. Jossakin perinteisissä yhteiskunnissa miehet ovat jopa lain mukaan rikosoikeudellisessa vastuussa koko perheen tekemisistä. Naisia taas sosialisoidaan perinteisten sukupuoliroolien mukaan olemaan passiivisia ja tottelevaisia. (Hagan, 1994, 84)

Naisten ja miesten tekemien rikosten välillä olevia eroja on myös yritetty selittää sosiaalisilla, psykologisilla ja fyysisillä ominaisuuksilla. On esimerkiksi todettu, että naisille ei ole olemassa vastaavaa romantisoitua kuvaa ”pahasta pojasta”. Samalla kun joidenkin miesten tekemien rikosten katsotaan olevan miehekkäitä ja siitä seuraa niin sanottua machoarvostusta, naisten tekemillä rikoksilla on usein stigmatisoiva vaikutus tekijään. Vaikka naisten asema ja sukupuolten välinen tasa-arvo kehittyvät jatkuvasti, odotetaan edelleenkin naisilta enemmän sukupuolisidonnaisia stereotyyppisiä ominaisuuksia, kuten hoivausta, kauneutta ja siveyttä. Nämä ominaisuudet eivät ole yhteensopivia rikollisuuden alamaailman ihanteiden kanssa. (Hagan, 1994, 84–85)

On myös todettu, että rikolliset naiset ovat todennäköisemmin kuin miehet rikkoontuneesta kodista ja huumeriippuvaisia. Naiset ovat myös todennäköisemmin lähteneet rikolliselle polulle siitä syystä, että romanttinen kumppani on esitellyt naiselle sitä maailmaa. Miesten vahvempi fyysinen voima taas antaa etua tietyn tyyppisissä rikoksissa, ja onkin tavallisempaa, että miehet tekevät esimerkiksi ryöstöjä ja murtoja. Naisrikolliset taas ovat myös alttiimpia joutua seksuaalisten rikosten uhriksi, mikä osittain rajoittaa naisten mahdollisuuksia osallistua tietyn tyyppiseen rikolliseen toimintaan. (Hagan, 1994, 85)

Naisilla on myös tilastollisesti taipumusta syyllistyä vähemmän palkitseviin rikoksiin, kuten näpistykseen, kun taas miehet ovat mukana kannattavammassa toiminnassa, kuten murto- ja varkainrikoksissa tai huumekaupassa. (Hagan, 1994, 85)

3.4.1 Miehet rikosten tekijöinä

Historiallisesti katsottuna kriminologinen tutkimus on keskittynyt melkein kokonaan miesten tekimiin rikoksiin. Tämä on johtanut siihen, että teorian rakennettu selittämään, miksi pojat ja miehet ajautuvat rikolliselle polulle. Tieteenharjoittajat katsoivat pitkään, että naisten tekemät rikokset olivat tilastollisesti niin merkittömiä, ettei niihin kannattanut panostaa. Toisaalta tieteenlajia on

myös kritisoitu siitä, että naiset on unohdettu siitäkkin syystä, että kriminologian tutkijat olivat järjestäen miehiä, minkä seurauksena kriminologia itsessään oli miesten rikoksia tutkiva miesten tieteenlaji. (Cullen, Agnew, 2003, 397)

Kritiikki on sinänsä oikeutettu, mutta toisaalta suuntautuminen on ollut myös perusteltu. Tutkimuksissa on toistuvasti todettu, että miehet syyllistyvät useammin ja monipuolisemmin rikoksiin kuin naiset. Alaikäiset tytöt toisaalta syyllistyvät lievimpiin rikoksiin, kuten myymälävarkauksiin, yhtä usein kuin saman ikäiset pojat, mutta vakavimpien rikosten kohdalla tyttöjen ja naisten osuus yleensä pienenee merkittävästi. Kivivuoren mukaan naisten osuus Suomessa tehdyistä myymälävarkauksista on noin kolmannes, kun taas muista vakavammista varkausrikoksista naisten osuus on enää kuudesosa. Pääsääntönä voidaan sanoa, että mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä todennäköisemmin syyllinen on mies. (Kivivuori, 2018, 56)

Väkivaltarikostilastoissa ja erityisesti vakavimmissa väkivaltarikoksissa miehet ovat taas hyvinkin ylliedustettuina. Kuolemaan johtaneista teoista syyllinen on Suomessa viime vuosina ollut nainen vain kymmenesosassa tapauksista. (Kivivuori, 2018, 56)

3.4.2 Naisten alempi rikosalttius

Miesten ylliedustavuutta rikostilastoissa on osittain selitetty myös miesten välisellä kilpailulla ja kerskailulla, mutta ymmärtääkseen naisten ja miesten eroja ei voida pelkästään keskittyä miesten tekoihin ja ominaisuuksiin. Naisten rikollisuuteen erikoistunut kriminologi Anne Campbell on tutkimuksissaan tullut siihen tulokseen, että yksi merkittävä tekijä sukupuolten välisiin rikosalttiuden eroihin johtuu miesten ja naisten suhtautumisesta rikoskäyttäytymisen mukana tuomiin riskeihin. Campbellin mukaan naiset pelkäävät miehiä enemmän tilanteita, joihin liittyy konkreettinen fyysinen riski. Tämän hän selittää evoluutioteorian avulla siten, että jälkikasvun kannalta oleellisinta on ollut se, että lapsen äiti pysyy hengissä. Tässä ei ole kyseessä tietoinen prosessi, vaan evoluution tuoma etu naisille, jotka suosivat emotionaalisia reaktioita tilanteisiin. (Kivivuori, 2018, 62)

Tämä Campbellin esittämä teoria sopii yhteen sen kanssa, että miehet ovat ylliedustettuina vakavimmissa ja riskialttiimmissa rikoksissa.

4 KRIMINOLOGINEN TUTKIMUS EETTISESTÄ NÄKÖKULMASTA

Kriminologia eroaa tietyllä tavalla luonnontieteistä, koska kriminologia tutkii ihmisiä ja heidän käyttäytymistään. Kun tutkitaan ihmisiä, rikollisuutta, uhreja ja oikeusjärjestelmää, on muistettava, että nämä eivät ole helposti mitattavia fyysisiä arvoja, vaan tutkittaviin seikkoihin heijastuu tutkijan, tutkittavan ja yhteiskunnan käsityksiä, ennakkoluuloja ja asenteita. Kriminologisessa tutkimuksessa

on kuitenkin vähintään yhtä tärkeää kuin luonnontieteissä, että tutkija pyrkii niin objektiiviseen tutkimustulokseen kuin mahdollista. Samalla täytyy pyrkiä siihen, että itse tutkimus ei vaikuta tutkittavaan. (Hagan, 1994, 27)

Täydelliseen objektiivisuuteen on luonnollisesti vaikeaa, ellei mahdotonta päästä, koska tutkija itse kuuluu johonkin tai joihinkin ryhmiin ja yhteiskuntaan kansalaisena ja on itse tietyn asentein varustettu. Tutkija joutuu siis väistämättä tilanteisiin, jossa hänen eri roolinsa joutuvat jonkinnäköiseen konfliktiin. Tämä tilanne ja nämä konfliktit saattavat vuorostaan johtaa tutkinnallisiin moraalisiin konflikteihin. Minimoidakseen näitä konflikteja ja mahdollisia moraalisia ongelmia, tutkijan on tiedostettava nämä ongelmakohdat roolissaan jo ennen itse tutkimuksen aloittamista ja lähestyttävä tutkimustaan avoimin mielin. Koska kaikki tutkimukset ovat erilaisia, tähän dilemmaan ei ole olemassa niin sanottua rautalankamallia. On pidettävä mielessä tutkimusta tehdessä, että ensisijainen rooli on aina oltava tutkijana. (Hagan, 1994, 27)

Haganin mukaan eettinen käytös tutkijana on lopulta aina tutkijan henkilökohtaisella vastuulla. Yrittämällä laatia valmiita toimintamalleja eettiseen tutkimiseen, syyllistyisi samalla ongelman ja asian yksinkertaistamiseen ja väheksymiseen. Joitain konkreettisia eettisiä tutkimisen ammattimaisuuteen pyrkiviä suuntaviivoja pystyy kuitenkin listaamaan. Tutkimusmenetelmiä, jotka saattavat vahingoittaa tutkimuskohdetta tulee välttää, tutkimusta tulee suorittaa kunnioittavasti kohdetta kohtaan, tutkittaessa sekä tutkimuksen tuloksia esiteltäessä tulee olla ammattimainen ja objektiivinen sekä lisäksi on huolehdittava tutkimuskohteiden yksityisyydestä. (Hagan, 1994, 28)

Tämän tutkimuksen osalta on vaikea nähdä, miten itse tutkimuksesta tai sen tulosten raportoinnista voisi koitua ongelmia tutkittavalle. Koska tutkimus perustuu tilastotietoihin, eikä esimerkiksi haastatteluihin, on tutkimuksen tekeminen siinä suhteessa hyvin turvallista ja riskitöntä. Objektiivisuuteen pyrkiminen on taas vaikeampi asia taata, mutta siihen on tietenkin pyrittävä. Lähtökohtana on pidettävä sitä, että numerot puhuvat puolestaan. Numeroiden ja tulosten analysoinnissa on pyrittävä siihen, etteivät omat mielipiteet tai ennakkoluulot vaikuta päätelmiin.

5 TUTKIMUSAINESTO JA -MENETELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoitus on valaista rikosten tekijöiden taustoja eri muuttujien avulla. Samalla selvitän, millä tavalla erilaiset taustatekijät vaikuttavat siihen, millaisiin rikoksiin tilastollisesti syyllistytään sekä tarkistaa, lisääkö jokin tai jotkin taustatekijät riskiä syyllistyä rikoksiin. Opinnäytetyön tässä osiossa esitetään tutkimuksen tutkimusaineistoa, käytettävää tutkimusmenetelmää sekä perustelut niiden valitsemiseen teorian pohjalta.

5.1 Tutkimusaineisto

Vastatakseni tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin lähestyn aihetta tilastotietojen avulla. Tässä opinnäytetyössä käytettävät tilastot ovat avoimia ja jokaisen saatavilla Tilastokeskuksen verkkosivuilla julkaistusta kokonaisainestosta. Tilastot perustuvat viranomaisten, eli poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen tietoon tulleisiin rikoksiin, jotka on kirjattu poliisin automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvaan rikosilmoitusjärjestelmään, josta käytetään lyhennettä Patja. Täten tilastot ja tämä opinnäytetyö on täysin julkinen, vaikka tilastot perustuvatkin poliisijärjestelmästä saatuihin tietoihin.

Koska kyseessä on kokonaisaineisto, olen itse tehnyt tilastoajoja Tilastokeskuksen verkkosivuilla olevan PxWeb-tietokannat-palvelun kautta. Tämä tarkoittaa, että tilastomassasta on mahdollista poimia juuri ne tiedot, jotka ovat kiinnostavia tämän työn kannalta.

Tässä opinnäytetyössä käytän uusimpia saatavilla olevia tilastoja, jotka ovat vuodelta 2019. Tämän opinnäytetyön kannalta keskityn yhden kokonaisen kalenterivuoden tilastointiin saadakseni mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan vallitsevasta tilanteesta ilman, että esimerkiksi vuodenajat ja niihin mahdollisesti liittyvät vaikutukset erityyppisten rikosten määrään vaikuttaisivat lopputulokseen. Tarkemman ajallisen kehityksen vuosien varrelta joudun rajaamaan pois, jotta tutkimus ei paisu mahdottomaan laajaksi. Vuoden 2019 rikostilastot ovat siinä mielessä myös otolliset, että ne ovat tuoreita, kuitenkin ilman, että esimerkiksi koronaepidemian mahdolliset vaikutukset rikollisuuteen vaikuttavat niihin. Tämä mahdollistaa tämän tutkimuksen tulosten vertaamisen aikaisempiin tutkimuksiin ilman erityistilanteesta johtuvia tilastollisia väärentymiä tai väliaikaisia muutoksia. Koronapandemian vaikutukset rikollisuuteen ja rikoskäyttäytymiseen on eri tutkimusaihe, joka pääsee käsittelyyn lukuisissa tutkimuksissa, mutta ei tässä.

5.1.1 Viranomaisten tietoon tulleet rikokset vuonna 2019

Vuonna 2019 viranomaisten tietoon tuli yhteensä 818 500 rikosta ja rikkomusta ja valtaosa niistä on poliisin kirjaamia (Suomen virallinen tilasto, 2019). Tässä tutkimuksessa käsittelem kuitenkkin ainoastaan rikoslakirikoksia, koska rikkomukset eivät mielestäni ole oleellisia tämän opinnäytetyön tutkimuskysymysten vastaamiseen. Rikkomusten tekijät eivät myöskään täytä tämän tutkimuksen määritelmää rikollisesta. Aineistosta rikoslain ulkoulkopuolelle jäävät rikkomukset ovat pääosin liikenne rikkomuksia, tieliikenteen sosiaalilainsäädännön rikkomuksia sekä ajoneuvorikkomuksia (Suomen virallinen tilasto, 2019).

Kaikista viranomaisten tietoon tulleista rikoksista ja rikkomuksista vuonna 2019, rikoslakirikoksia oli 452 700 (Suomen virallinen tilasto, 2019). Nämä rikokset ja niiden epäillyt tekijät toimivat tämän tutkimuksen aineistona tai tutkimusotteena. Rikosten jakautuminen eri rikoslain tunteisiin lajeihin ja niiden kokonaismääriä käydään tarkemmin läpi tulosten analysoinnissa. Huomioitava on, että tässä

tutkimuksessa tarkastellaan lähemmin kaikista 452 700 rikoslakirikoksista vain niitä, jotka ovat poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen selvittämiä rikoksia. Tämä tarkoittaa sitä, että rikokseen on kirjattu epäilty henkilö ja esitutkinta on valmistunut ja juttu on voitu siirtää syyteharkintaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita varmuudella, että syyttäjä olisi nostanut syytteen tai että henkilö olisi tuomittu rikoksesta. Tällaisia rikoslakirikostapauksia oli vuonna 2019 yhteensä 275 000, joissa oli yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä henkilöä (Suomen virallinen tilasto, 2019).

Tämän kokoista aineistoa olisi hyvin vaikea yksittäisen tutkijan tai edes tutkimusprojektin saada koottua, joten tämän tutkimuksen osalta on luonnollista ja hyvin hyödyllistä käyttää jo olemassa olevaa tilastotietoa. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 55)

Valmiita tilastoja käytettäessä, on kuitenkin aina muistettava lähdekritiikki. Vaikka jokin aineisto on valmiiksi kerätty, se ei suinkaan aina tarkoita, että aineisto olisi täysin luotettavaa (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 55).

Viranomaisten tilastojen käyttäminen kokonaisrikollisuuden tutkimisessa on myös jossain määrin kritisoitu ja sen vuoksi onkin tavallista, että kriminologisissa tutkimuksissa käytetään myös kyselymenetelmiä vähintäänkin rinnakkaisena menetelmänä (Kivivuori, 2008, 30–31). Tämän opinnäytetyön laajuus ei kuitenkaan mitenkään mahdollista kyselymenetelmän lisäämistä rinnakkaisena tutkimusmuotona.

5.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Kriminologista tutkimusta voi tehdä monella eri lähestymistavalla ja tutkimusmenetelmän valinta on tärkeä osa prosessia. Vaikka tutkimuskysymys ja tutkimusote ovat kunnossa, voi väärän tutkimusmenetelmän valinta kaataa tutkimuksen ja sen tulosten luotettavuuden. Tutkimusmenetelmä täytyy siis valita sen perusteella, että se palvelee tarkoitusta, eli auttaa vastaamaan tutkimuskysymykseen. (Kananen, 2015, 63)

Yksikertaisimmillaan voidaan jakaa tutkimusmenetelmiä kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin menetelmiin. Tutkintamenetelmän valinta tulee tehdä aikaisessa vaiheessa, jotta tutkija itse tietää millaista teoriapohjaa tulee käsitellä ja vielä tärkeämpää, hänen tulee tietää, millaista aineistoa tai tutkintatietoa hänen tulee kerätä, jotta tutkimusongelmaan saadaan ratkaisu. (Kananen, 2015, 66–67)

Tutkimusmenetelmiä voi myös yhdistää, jolloin ne voivat täydentää toisiaan. Yhdistäessä menetelmiä, täytyy kuitenkin huomioida, että ne saattavat myös kilpailla toistensa kanssa, jolloin luotettavien ja oikeiden tutkimustulosten saaminen saattaa vaikeutua. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 12–13)

Tässä tutkimuksessa en kuitenkaan näe menetelmien yhdistämisen tuovan lisäarvoa tutkimusongelman ratkaisemiseen. Suuren tilastollisen aineiston analysoimisessa ja tutkintaongelman ratkaisemiseen, kvantitatiivinen lähestymistapa on luonnollinen valinta (Jupp, Davies, Francis, 2000, 46).

Kvantitatiivista tutkimusta varten tutkija kerää usein tilastoja itse ja usein tiedonkeruu tehdään kyselylomakkeilla. Kvantitatiivista tutkimusta voi kuitenkin myös tehdä jo valmiiksi kerättyjen tilastojen pohjalta. Tässä voi kuitenkin muodostua ongelmia, koska aikaisemmat tilastot ovat lähes poikkeuksetta kerätty jotain muuta tutkimusta varten, joten on olemassa riski siitä, että tilastot eivät ole sellaisessa muodossa, että ne palvelisivat myös tutkijan omaa uutta tutkimusta. (Kananen, 2015, 74)

Tässä tutkimuksessa nojataan toki jo valmiiksi olemassa oleviin tilastoihin, mutta koska kyseessä on tilastollinen kokonaisuaineisto, aineistosta saa poimittua juuri ne tiedot ja juuri siinä muodossa, joita tarvitaan avaamaan tämän tutkimuksen tutkimusongelmaa.

Tilanteessa, jossa suuren aineiston kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä pystyy antamaan tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä merkityksellistä tai relevanttia tietoa, on myös parempi mahdollisuus päästä lähemmäksi objektiivista tutkimustulosta, kun sattuman vaikutus pienenee. Määrällisiä asioita tutkiessa oikealla tavalla, voi siis kvantitatiivisella menetelmällä saada tarkkaa tietoa, kuvata asioiden suurusluokkia ja samalla myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia, mikä palvelee hyvin tämän tutkimuksen tutkimusongelman ratkaisemisessa. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 21)

Toinen kvantitatiivista tutkimusmenetelmää puoltava seikka on mahdollisuus käyttää suurta aineistoa. Suuresta aineistosta pystyy poimimaan niitä asioita, jotka ovat oman tutkimuksen kannalta kiinnostavia ja oleellisia ja niiden pohjalta pystyy tekemään monimuotoisia analyysejä. Valmiiden tilastojen käyttäminen mahdollistaa samalla myös tutkimustulosten vertaamista aikaisempiin tutkimuksiin. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1994, 55–56).

Kvantitatiivisen tutkimuksen heikkoutena voidaan yleisesti pitää sitä, että menetelmän avulla ei päästä yhtä lähelle tutkimuskohdetta, verrattuna esimerkiksi kvalitatiiviseen haastattelumenetelmään. Kysymys on kuitenkin siitä, mitä tutkimuksella yritetään valaista tai mihin kysymykseen haetaan vastausta.

Kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan sen sijaan kuvata laajempien ilmiöiden rakenteita ja tutkia miten niiden eri osat liittyvät ja vaikuttavat toisiinsa. Kvantitatiivista tutkimusta tehdessä täytyy myös tarkasti avata menettelytavat, jolloin tuloksia voidaan pitää luotettavina. Itse kvantitatiivisuus ei kuitenkaan tee tuloksista täysin varmoja tai kovaa faktaa, mutta jos täysin mitattavia asioita tutkitaan ja mitataan, voidaan monessa asiassa kuitenkin todeta, että asia pitää paikkaansa. Miten tuloksia analysoidaan ja tulkitaan, on kuitenkin aina asia erikseen. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 22).

Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käyttävän on kuitenkin tiedostettava, että tutkijan on tunnettava tutkittavaa ilmiötä suhteellisen hyvin, jotta hän ei joutuisi hakoteille. Kvantitatiivisella menetelmällä saadaan toki lähes poikkeuksetta jonkinlaisia tuloksia, mutta niiden ymmärtäminen ja oikealla tavalla tulkitseminen voi monesti olla vaativaa. Ellei tutkijalla ole laajempaa ymmärrystä ja kosketuspintaa tutkittavaan ilmiöön, voi helposti käydä niin, että hän tulkitsee tuloksia väärin tai tutkimusta vääristävällä tavalla. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 21).

5.3 Aikaisempi tutkimus

Tutkimusta on tehty aiheesta monipuolisesti aikaisemminkin. Rikollisuuden ja rikosten tekijöiden ymmärtäminen sekä syyt rikollisuuden takana ovat hieman yksinkertaistettuna syyt koko kriminologian tieteenhaaran olemassaoloon.

Juuri tämänlaista tutkimusta ei ole Poliisiammattikorkeakoulussa kuitenkaan tehty aikaisemmin, vaikka vastaavia samaa aihetta liippaavia tutkimuksia toki on tehty. Niistä merkittävin ehkä Lassi Kotiniemen opinnäytetyö vuodelta 2015, Ulkomaalaistaustaisen rikollisuus lukuina, joka nimensä mukaisesti kuitenkin keskittyi juuri ulkomaalaistaustaisten osuuteen rikostilastoissa (Kotiniemi, 2015).

Muitakin nimenomaan ulkomaalaisten rikollisuuden tutkimustöitä on myös tehty jonkin verran ja rikosten tekijöiden laajemmin taustoja huomioivia rikostilastollisia tutkimuksia onkin tehty huomattavasti enemmän. Esimerkkeinä voisi mainita Tilastokeskuksen vuosittain julkaisemia rikoskatsauksia. Niissäkin keskitytään kuitenkin usein johonkin tiettyyn ryhmään tai rikostyyppiin.

Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekunnan Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on tosin julkaissut vuonna 2019 hyvin laajan tutkimuksen rikollisuudesta ja rikosentekijöiden taustoista (Danielsson, 2019), jonka tuloksia on mielenkiintoista verrata tämän tutkimuksen tuloksiin.

Mielestäni rikollisten taustoja laajemmin kuvaavalle Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyölle on paikkansa, vaikka asiaa onkin tutkittu yliopistomaailmassa. Tavoitteena on kuitenkin tässä tutkimuksessa analysoida tuloksia enemmän poliisin näkökulmasta ja poliisin organisaatiota hyödyntävällä tavalla.

5.3.1 Aikaisempia tutkimustuloksia ja huomiota

Rikollisuutta, sen syitä ja rikosentekijöiden taustoja on siis tutkittu monipuolisesti kriminologisen tieteenhaaraan puitteissa. Tässä osiossa käyn lyhyesti läpi päähuomiot aikaisemmin mainittujen Kotiniemen ja Danielssonin tutkimusten tuloksissa, jotta niiden tuloksia voidaan verrata tämän työn tuloksiin. Nämä työt ovat aiheiltaan ja menetelmiltään sopivia vertailukohteita.

Lassi Kotiniemen opinnäytetyössä käsiteltiin ulkomaalaistaustaisten osuutta rikostilastoissa. Kotiniemi tutki muun muassa missä määrin ulkomaalaistaustaiset olivat edustettuina eri rikoslajien rikostilastoissa. Kotiniemi tarkasteli myös tarkemmin ulkomaalaistaustaisten kansallista alkuperää. (Kotiniemi, 2015)

Kotiniemen tutkimus osoitti, että ulkomaalaistaustaiset tekivät 1,5-kertaisesti enemmän rikoksia suomalaistaustaisiin nähden. Yhteensä kaikista vuonna 2013 poliisin tietoon tulleista rikoksista 15 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisen tekemä. Alueellisia erojakin oli. Kotiniemen tutkimuksen mukaan suurimman osuuden rikoksista ulkomaalaistaustaiset tekivät Etelä-Karjalassa, jossa 43 prosentissa rikoksista tekijä oli ulkomaalaistaustainen. Rikoslajilla näyttäisi kuitenkin olla merkitystä. Kun ulkomaalaistaustaiset olivat tekijöinä eniten yliedustettuina pahoinpitelyrikoksissa, seksuaalirikoksissa ja ryöstörikoksissa, oli taas suomalaistaustainen tekijänä suhteessa useammin muutamissa rikoslajeissa, kuten esimerkiksi vahingontekorikoksissa. (Kotiniemi, 2015)

Danielssonin moniulotteisessa tutkimuksessa, Rikollisuustilanne 2018 -rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa, keskitytään kuvailemaan itse Suomen rikollisuustilannetta ja sen ajallista tilannetta, mutta rikoksesta epäiltyjen tilastollisia taustatekijöitäkin tarkastellaan rikoslajeittain. Tämän laajan tutkimuksen tulokset näyttävät, että taustatekijöillä, kuten sosioekonominen tausta, sukupuoli ja ikä vaikuttavat siihen millaisiin rikoksiin syyllistytään. (Danielsson, 2015)

Esimerkkinä voisi antaa tilastollisesti muodostetun profiilin tyypillisestä rattijuoposta. Profiili on yllättävänkin tarkka ja monipuolinen. Tutkimuksen mukaan rattijuopumukseen syyllistyy tavallisimmin perheellinen, vakituisesti työssä käyvä, hieman alemmassa sosiaaliekonomisessa asemassa oleva 40–49 vuoden ikäinen mies. Tämän lisäksi voidaan kertoa, että mies on yhden promillen humalassa ja hän ajaa omaa autoaan 20 000–50 000 kilometriä vuosittain. Miehellä on myös voimassa oleva ajokortti. (Danielsson, 2015, 156)

5.4 Validiteetti ja reliabiliteetti

Luotettava tutkimus ja tutkimustulos ovat lähtökohtaisesti hyveitä, joita jokainen tutkija tavoittelee. Niiden saavuttaminen vaatii kuitenkin tutkijalta objektiivisuuden tavoittelemisen lisäksi järjestelmällistä ja suunnitelmallista tutkimustyötä, jonka tutkimusmenetelmiä avataan muiden lukijoiden ja tutkijoiden arvioitavaksi. Luotettavuutta voidaan mitata validiteetilla ja reliabiliteetilla, ja näitä käsitteitä ja aihetta käsitelläänkin seuraavaksi.

5.4.1 Tämän opinnäytetyön validiteetti ja reliabiliteetti

Laadulliseen tutkimukseen pyrkivän tutkijan on pyrittävä objektiivisuuteen ja tehtävä järjestelmällistä työtä etukäteen määritetyillä tutkimusmenetelmillä ja variaabeleilla, vastatakseen ennalta laadittuihin tutkimuskysymyksiin. Se kuinka hyvin tämä onnistuu, eli kuinka luotettava ja laadukas tutkimus ja sen tulokset ovat, mitataan validiteetilla ja reliabiliteetilla (Kananen, 2015, 337).

Yhdessä validiteetti ja reliabiliteetti muodostavat mittarin, jolla voidaan mitata tutkimuksen kokonaisuutensa luotettavuutta. Validiteetin taas erillisenä voidaan sanoa mittaavan tutkimuksen onnistumista sen asian mittaamisessa, jota tutkimuksen on tarkoitus mitata. Reliabiliteetti taas on mitta siitä, ovatko konkreettiset mittaustulokset onnistuneet. On syytä huomata, että vaikka nämä asiat liittyvät yhteen, systemaattiset mittaustulokset esimerkiksi rikkinäisen vaa'an seurauksena, voivat antaa tutkimustuloksen, jonka reliabiliteetti on hyvinkin korkea, vaikka itse tulokset ovat vääriä. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 88)

Vaikka tutkija pyrkii objektiivisuuteen ja muutenkin laadukkaasti tutkimuksen tekemiseen, on aina olemassa vaara virheiden tekemiseen tutkimusprosessin aikana. Virheet voivat johtua aineistosta tai tutkijasta itse, mutta luotettavuustarkastelulla niitä pyritään välttämään. (Kananen, 2015, 338)

Tutkija on itse useimmin vastuussa mahdollista virheistä tutkimuksessa. Virheet voivat johtua siitä, että tutkija valitsee tietoisesti jonkun teoriapohjan tai tutkimusmallin tukeakseen haluamaansa empiiristä tutkimustulosta. Tämä voi Kananen mukaan olla tavallista tilaustöinä tehdyissä tutkimuksissa, joissa toimeksiantaja haluaa jonkun ratkaisun käytännönongelmaan nopeasti. Toisaalta tutkija voi myös tietoisesti jättää pois sellaiset aineistot, jotka todennäköisemmin vievät tuloksia ei-haluttuun suuntaan. (Kananen, 2015, 338)

Välttääkseen edellä mainittuja virhelähteitä olen tähän opinnäytetyöhön yrittänyt ennakkoluulottomasti kerätä mahdollisimman laajan teoriapohjan, joka selittää rikollisuutta ja tukee tutkimuskysymyksiin vastaamista. Itse empiirisen tutkimuksen olen myös jättänyt tekemättä, ennen kuin tämän tutkimuksen teoriapohja on valmiiksi koottu. Tutkimuksen tekemiseen tarvittavat käsitteet ja muutujat olen myös parhaani mukaan avannut ja määritellyt, jotta prosessi ja lopulliset tulokset olisivat mahdollisimman selkeät, oikeat ja yksiselitteiset. Silti on muistettava se tosiasia, että tieteellisessä tutkimuksessa tehdään aina virheitä, mutta pyrkimällä mahdollisimman huolelliseen ja avoimeen tekemiseen voidaan välttää mahdollisimman suuri osa virheistä sekä luotettavuustarkastelussa arvioida jäljelle jäävien virheiden vaikutusta lopputuloksen ja johtopäätösten tarkkuuteen ja luotettavuuteen (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, 77).

5.4.2 Luotettavuus kvantitatiivisessa tutkimuksessa

Koska haluan kuvata ja tutkia laajaa kokonaisuutta, olen tässä opinnäytetyössä päättänyt tutkia suhteellisen laajan aineiston kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Ensimmäinen ajatus voisi olla, että tilastoihin nojaava kvantitatiivinen tutkimus olisi varma tapa tehdä luotettavaa ja tarkkaa tutkimustyötä, jonka tuloksissa numerot puhuvat puolestaan. Asia ei kuitenkaan ole aivan näin yksinkertainen. Siksi on asiallista ja tarpeellista tarkastella myös tämän tutkimuksen luotettavuutta kvantitatiivisena tutkimustuotoksena.

Kanasen mukaan kvantitatiivista tutkimusta tosiaan pidetään yleisesti kvalitatiivista tutkimusta objektiivisempänä, koska tutkija ei itse ole aineistonkeruuväline, vaan aineisto kerätään lomakkeella tai niin kuin tässä tutkimuksessa valmiista tilastoaineistosta (Kananen, 2015, 340). Virheitä voi kuitenkin sattua niin vahingossa kuin tarkoituksellisestikin.

Yksi asia, jossa täytyy olla tarkkana niin kvalitatiivista kuin kvantitatiivista tutkimusta tehdessä on se, että validiteetti on kunnossa, eli että tutkija oikeasti tutkii sitä, mitä oli tarkoitus tutkia. Puutteellisia perusteluita tutkimusotteen tai -metodin valinnassa esiintyy nimittäin niin kvantitatiivisissa kuin kvalitatiivisissakin tutkimuksissa. (Silverman, 2005, 210)

Kvantitatiivista tutkimusta tehdessä on tutkijan myös oltava tarkkana siinä, että niin sanottu sisäinen validiteetti säilyy. Tämä liittyy edellä mainittuun validiteettikysymykseen, mutta tässä tarkoitetaan tarkemmin ottaen sitä, että tutkija ymmärtää syy-seuraussuhteen oikein tutkimustuloksia tarkastellessaan. Tutkijan on siis osattava näyttää esittämänsä väitteet oikeaksi myös syy-seuraussuhteessa. (Kananen, 2015, 347)

Toinen kompastuskivi tutkimuksen validiteetissa voi olla myös loppuvaiheessa tehty virhe. Tutkija voi muuten onnistuneen ja oikein tehdyn tutkimuksen loppuvaiheessa tehdä virheitä tutkimustulosten analyysissa ja siten vetää vääriä johtopäätöksiä. Vaikka tulkintasäännöt ja -periaatteet lukuihin perustuvissa kvantitatiivisissa tutkimusmenetelmissä ovat kvalitatiivisia menetelmiä tiukempia, tämä ei tarkoita sitä, ettei niissä tehtäisi virheitä. Virheellisestä tai puutteellisesta aineistosta ei saa luotettavampaa tietoa millään menetelmällä. (Kananen, 2015, 341)

6 TULOKSET

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan yleisesti todeta, että on vahvoja viitteitä siitä, että erilaiset taustatekijät vaikuttavat siihen, kuinka todennäköistä on, että henkilö syyllistyy rikokseen. Viitteitä on myös siitä, että erilaiset taustatekijät, kuten muun muassa ikä, sukupuoli ja sosioekonominen asema vaikuttavat myös siihen, millaisiin rikoksiin henkilö syyllistyy. Tässä osiossa käydään läpi tutkimuksen tuloksia tarkemmin ja pyritään vastaamaan tämän työn tutkimuskysymyksiin.

Jotta tulokset voidaan tarkastella ja ymmärtää laajemmassa yhteydessä ja kokonaisuudessa, käydään kuitenkin ensin lyhyesti läpi rikostilastoja ja Suomen rikollisuuden kehityssuuntia yleisellä tasolla.

6.1 Rikosten laatu ja kehityssuunta yleisellä tasolla

Vuonna 2019 rikoslakirikoksia tuli viranomaisten tietoon jonkin verran edellisvuotta enemmän. Rikosten määrä kasvoi 2,3 prosenttia vuodesta 2018 ja Tilastokeskuksen laatiman Rikos ja pakkokei-notilaston mukaan, varkaudet, petokset ja seksuaalirikokset olivat kasvussa. Vuonna 2019 kirjattiin yhteensä 818 500 rikosta ja rikkomusta, joista 452 700 oli rikoslakirikoksia. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Seuraavaksi käsitellään tutkimuksen tilastoaineiston eri rikoslain tuntemia rikoslajeja sekä niiden kokonaistilannetta vuodelta 2019.

6.1.1 Omaisuusrikokset

Vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleiden omaisuusrikosten määrä kääntyi nousuun. Vuonna 2019 omaisuusrikoksia kirjattiin yhteensä 216 000, mikä on 4,4 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Varkausrikoksia tuli viranomaisten tietoon yhteensä 126 900, eli 3 prosenttia tai 4 200 tapausta enemmän kuin edellisvuotena. Näistä 2 800 oli törkeitä varkauksia, mikä on 7 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Näpistyksiä oli 3 prosenttia tai 1 700 tapausta enemmän ja perusmuotoisia varkauksia oli 5 prosenttia tai 2 700 tapausta enemmän kuin vuonna 2018. Näpistyksiä kirjattiin vuonna 2019 yhteensä 62 900 ja varkauksia 61 200. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Moottorikulkuneuvon käyttövarkauksia, moottorikulkuneuvon luvattomia käyttöjä ja moottorikulkuneuvon anastuksia ilmoitettiin yhteensä 5 700, mikä on runsaan prosentin edellisvuotta vähemmän. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Ryöstöjen lukumäärä taas on lähtenyt nousuun ja niitä ilmoitettiin 1 800 vuonna 2018, mikä on hie-man yli 6 prosenttia edellisvuotta enemmän. Törkeitä ryöstöjä kirjattiin 347, eli 44 tapausta edellisvuotta enemmän. Kaikista ryöstöistä melkein kaksi kolmasosaa tapahtui yleisellä paikalla. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Vahingontekoja kirjattiin vuonna 2019 saman verran kuin edellisvuonna, eli 30 500 tapausta. Yleisellä paikalla tehdyt vahingonteot vähenivät noin 2 prosentilla ja yksityisessä paikassa tehdyt vahingonteot kutakuinkin saman verran. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Jo muutaman vuoden jatkunut petosten määrän kasvu jatkui ja petoksia kirjattiin yhteensä 28 700, eli 4 200 tapausta. Määrä on 17 prosenttia edellisvuotta suurempi. Maksuvälinepetoksia kirjattiin 6 300, mikä tarkoittaa vajaat 200 tapausta tai 3 prosenttia enemmän kuin 2018. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

6.1.2 Väkivalta- ja seksuaalirikokset

Henkirikosten määrä oli vuonna 2019 alhaisimmalla tasolla koko 2000-luvulla. Epäiltyjä henkirikoksia kirjattiin yhteensä 72, mikä on 13 tapausta vähemmän kuin vuonna 2018. Vuosina 2010–2019 on keskimäärin kirjattu 91 henkirikosta vuodessa, kun vuosina 2000–2009 keskiarvo oli 128 tapausta vuodessa. Vuonna 2019 kirjatuista henkirikoksista neljä viidestä tapahtui yksityisasunnossa tai muussa yksityisessä paikassa. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Pahoinpitelyjen määrä taas oli vuonna 2019 pienessä nousussa edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2019 kirjattiin 33 800 pahoinpitelyä, mikä on noin 200 enemmän kuin vuonna 2018. Määrä on kuitenkin pienempi kuin 2010-luvun vuosittainen keskimäärä, joka on ollut 35 000 tapausta. Perusmuotoiset pahoinpitelyt, 23 700 tapausta, kasvoivat 2,3 prosenttia edellisvuoteen verrattuna, kun taas törkeiden pahoinpitelyiden määrä, 1 600 tapausta, väheni 1,6 prosentilla. Lieviä pahoinpitelyitä ilmoitettiin 3,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän, yhteensä 8 600 tapausta. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Seksuaalirikosten määrässä nähtiin huomattavaa nousua. Vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleiden raiskauksien ja törkeiden raiskauksien kokonaismäärä oli 1 477, mikä on noin 6 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Lähes 90 prosenttia raiskausrikoksista tehtiin yksityisasunnossa tai muussa yksityisessä paikassa. Kirjattuja lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä kirjattiin 1 709, mikä on peräti 24,5 prosenttia edellisvuotta enemmän. Raiskausten ja lasten seksuaalisen hyväksikäyttöjen lisäksi kirjattiin 1 119 muuta seksuaalirikosta vuonna 2019. Näistä 518 kirjattiin seksuaalisesta ahdistelusta, mikä on 6 enemmän kuin vuonna 2018. Huomaamisen arvoista seksuaalirikosten tilastojen suhteen on, että viranomaisten tietoon tulleiden raiskausten ja lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöjen määrät vaihtelevat vuosittain paljonkin. Yksittäiset poliisille ilmoitetut tapaukset voivat sisältää usean osateon käsittäviä tapahtumasarjoja. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

6.1.3 Liikennerikokset

Liikennerikoksia kirjattiin vuonna 2019 yhteensä 110 600, mikä on vajaat 5 prosenttia vähemmän edellisvuoteen verrattuna. Mainittakoon, että tämän tutkimuksen ulkopuolelle jätettyjen liikennerikomusten, tieliikenteen sosiaalilainsäädännön rikkomisten ja ajoneuvorikkomusten kokonaismäärä oli 351 700, joista valtaosa, 334 400 oli ylinopeuksia. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Myös rattijuopumusten määrä väheni jonkin verran ja vuonna 2019 kirjattiin yhteensä 18 500 rattijuopumusta, mikä on 500 tapausta tai 2,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Perusmuotoisia rattijuopumuksia kirjattiin yhtä paljon kuin edellisvuotena, eli 11 700 kappaletta. Törkeät tapaukset olivat vähentyneet 6 800 tapaukseen, mikä on prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Noin

90 prosentissa törkeistä tapauksista kuljettaja oli kuljettanut ajoneuvoa alkoholin vaikutuksen alaisena, mutta perusmuotoisissa tapauksissa jo yli puolet kuljettajista olivat jonkin muun huumaavan aineen alaisena. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

6.1.4 Huumausaine- ja alkoholirikokset

Kirjattujen huumausainerikosten määrä jatkaa nousuaan. Vuonna 2019 kirjattiin huumausainerikoksia yhteensä 32 300, mikä on jopa 10,9 prosenttia edellisvuotta enemmän. Törkeiden huumausainerikosten määrä kasvoi 300 tapauksella ja niitä kirjattiin yhteensä 1 550. Myös huumausaineenkäyttörikosten kasvu oli huomattava. Käyttörikoksia kirjattiin 21 100, mikä on 1 800 tapausta ja 9,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Alkoholirikoksia ja -rikkomuksia kirjattiin 1 800 tapausta. Sekin on melkein 9 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Rikos- ja pakkokeinotilastossa painotetaan kuitenkin näiden tilastoitujen kasvujen lisäksi, että päihderikosten määrä luultavasti on todellisuudessa huomattavasti korkeampi, mikä on hyvä huomioida näitä lukuja tarkasteltaessa. ”Päihderikoksia tilastoitaessa useamman osateon käsittävät rikokset on merkitty yhtenä. Päihderikokset ovat sen kaltaisia, että ne tulevat yleensä ilmi vain poliisin, tullin tai rajavartiolaitaviranomaisten toiminnan tuloksena ja valtaosa rikoksista jää piiloon.” (Suomen virallinen tilasto, 2019)

6.1.5 Muut rikokset ja rikkomukset

Vuonna 2019 kirjattiin 4 700 ilmoitusta kotirauhan ja viestintärauhan rikkomisesta, mikä on 150 ilmoitusta vähemmän edellisvuoteen verrattuna. Julkisrauhan rikkomisia kirjattiin 87 kappaletta. Salakatselusta kirjattiin puolestaan yhteensä 420 ilmoitusta, mikä tarkoittaa kasvua 150 tapauksen verran. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Laittomien uhkausten määrä kasvoi 9 300 tapaukseen, mikä on 5,1 prosenttia enemmän verrattuna vuoteen 2018. Kunnianloukkauksia oli 3,8 prosenttia enemmän, yhteensä 4 600 tapausta. Vainoamisia kirjattiin koko 2019 vuoden aikana vajaat 700. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Identiteettivarkauksien määrä kasvoi 3 900, mikä tarkoittaa 3,1 prosenttia enemmän kuin 2018. Työrikosten määrä väheni 50 tapauksella reiluun 300 ilmoitukseen ja ilmoitettujen ympäristörikosten määrä väheni myös 50 tapauksella vajaaseen 500 tapaukseen. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

6.2 Rikoksista epäiltyjen taustat

Rikoslakirikoksista epäiltyjen tilastotietoja ja nimenomaan epäiltyjen eri taustatietojen tarkastellessa vuodelta 2019, alkaa pian muodostua käsitys siitä, että rikostentekijät eivät suinkaan ole ho-

mogeeninen ryhmä. Epäiltyjen taustatietoja lähemmin tarkasteltaessa huomaa, että muuttajat kuten sukupuoli, ikä, tulotaso, koulutustaso ja kansalaisuus vaikuttavat rikoskäyttäytymiseen, eli siihen, kuinka usein ja millaisiin rikoksiin henkilö syyllistyy. Osan muuttujista voi havaita vaikuttavan rikoskäyttäytymiseen toisia enemmän.

Tässä tutkimuksessa käsitellään vuonna 2019 tehdyistä 452 700 rikoslakirikoksesta niitä 275 000 selvitettyä rikosta, joihin poliisi on nimennyt esitutinnan päätteeksi rikoksesta epäillyn. Rikoslakirikoksesta epäiltyjä henkilöitä oli vuonna 2019 yhteensä 300 400. Sama henkilö voi olla epäiltynä yhdestä tai useasta rikoksesta ja yhteen rikokseen voi olla enemmän kuin yksi epäilty. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

6.2.1 Sukupuolien välisiä eroja rikoskäyttäytymisessä

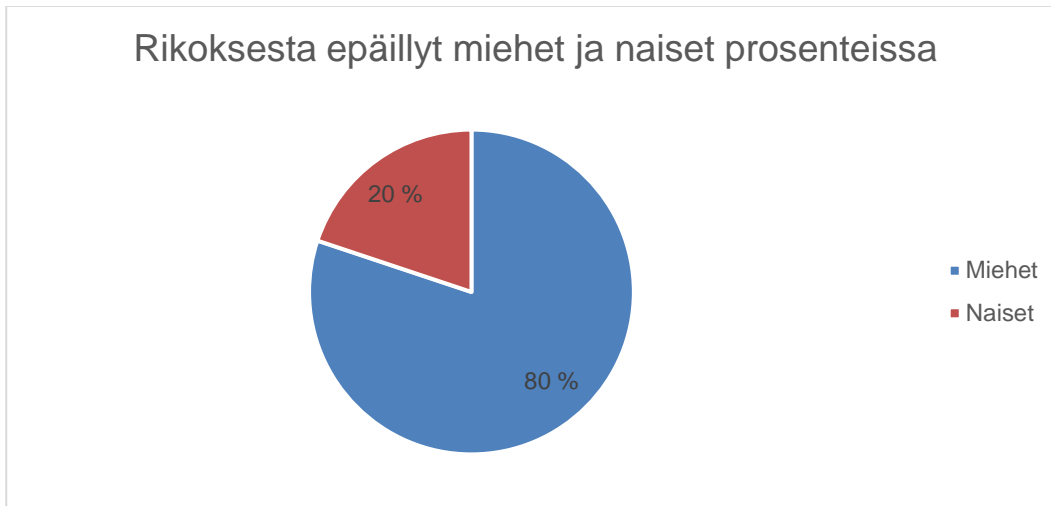
Vuonna 2019 kirjatuista ja poliisin selvittämästä 275 000 rikoslakirikoksesta ja 300 400 rikoksesta epäilystä miehet olivat selkeästi yliedustettuina kokonaisuutena ja kaikissa rikoslajeissa. Rikoksesta epäiltyjä miehiä oli 240 665 ja naisia 59 706. Prosenteissa tämä ero tarkoittaa, että miesten osuus epäillyistä oli peräti 80 prosenttia verrattuna naisten 20 prosentin osuuteen rikoslakirikoksista. Miehiä oli epäiltynä 0,3 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna ja naisepäiltyjen määrä kasvoi 3,3 prosentilla. Naisten osuus on viime vuosina vaihdellut 17 ja 20 prosentin välillä. Voidaan siis todeta, että miehet ovat tilastollisesti huomattavasti alttiimpia rikoskäyttäytymiseen kuin naiset. (Kuviot 1-2)

Kuvio 1



Rikoksesta epäillyt sukupuolen mukaan lukuina poliisin vuonna 2019 selvittämistä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä.

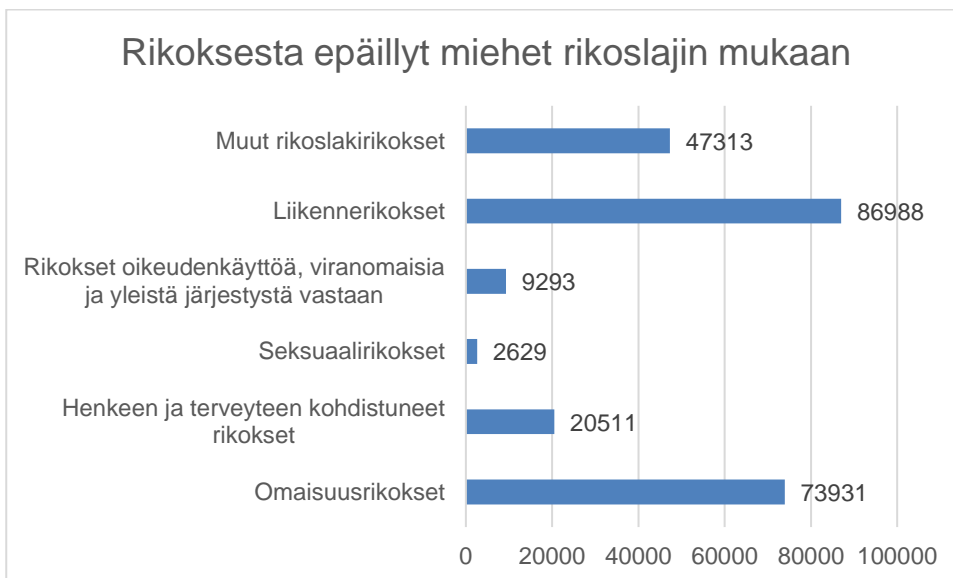
Kuvio 2



Rikoksesta epäilty sukupuolen mukaan prosentteissa poliisin vuonna 2019 selvittämistä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä.

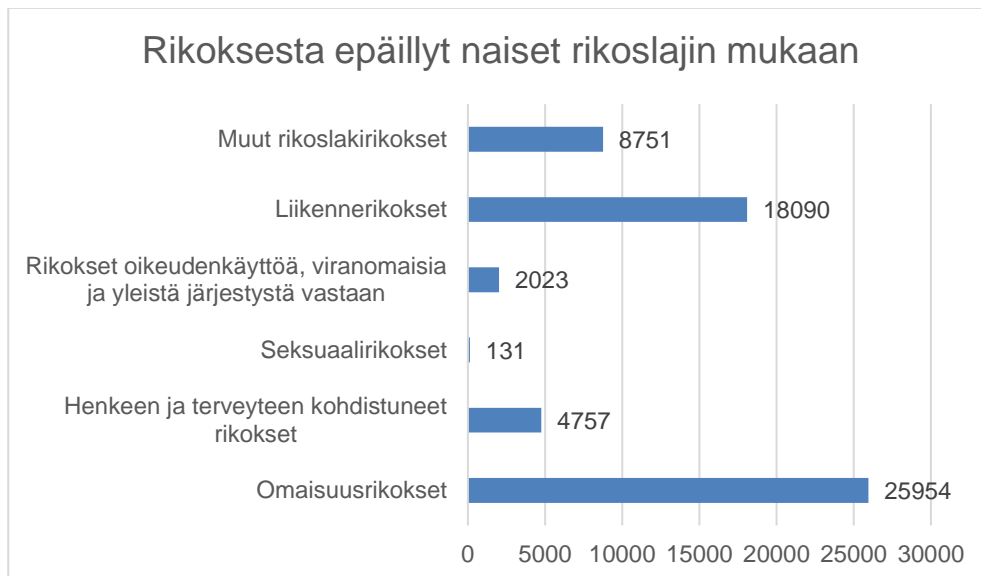
Rikoslajeja eli erityyppisiä rikoksia tarkasteltaessa esiin nousee myös eroja miesten ja naisten välillä. Erot miesten ja naisten välillä ovat toki pienempiä kuin kokonaisrikoskäyttämisen osalta, mutta sukupuolen mukaisia eroja jakautumisessa rikoslajien joukossa esiintyy. (Kuviot 3-6)

Kuvio 3



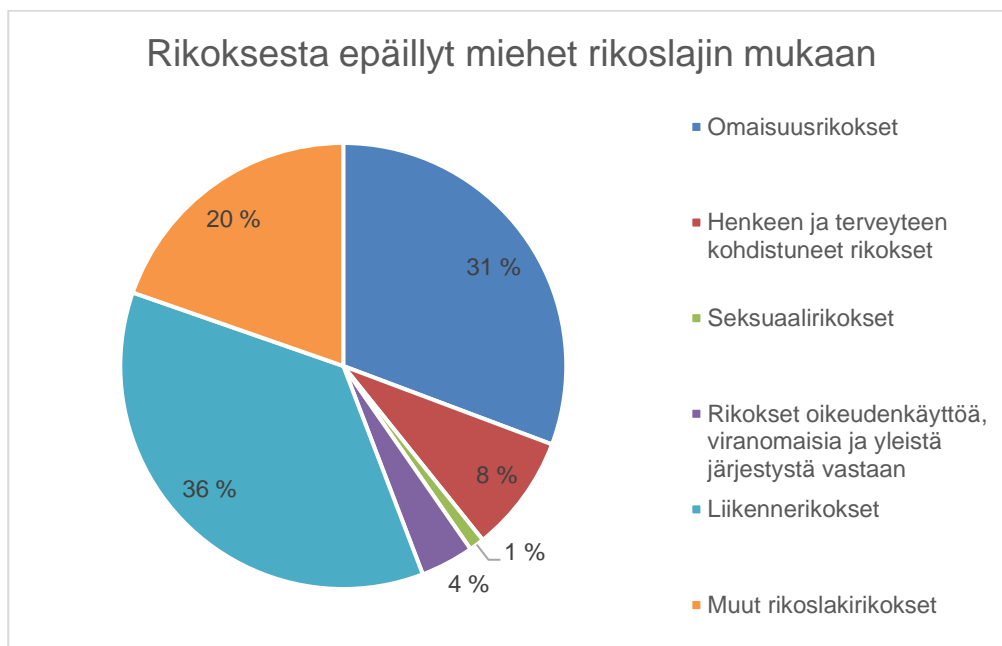
Rikoksesta epäilty miehet rikoslajin mukaan lukuina poliisin vuonna 2019 selvittämistä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, josta miehiä 240 700.

Kuvio 4



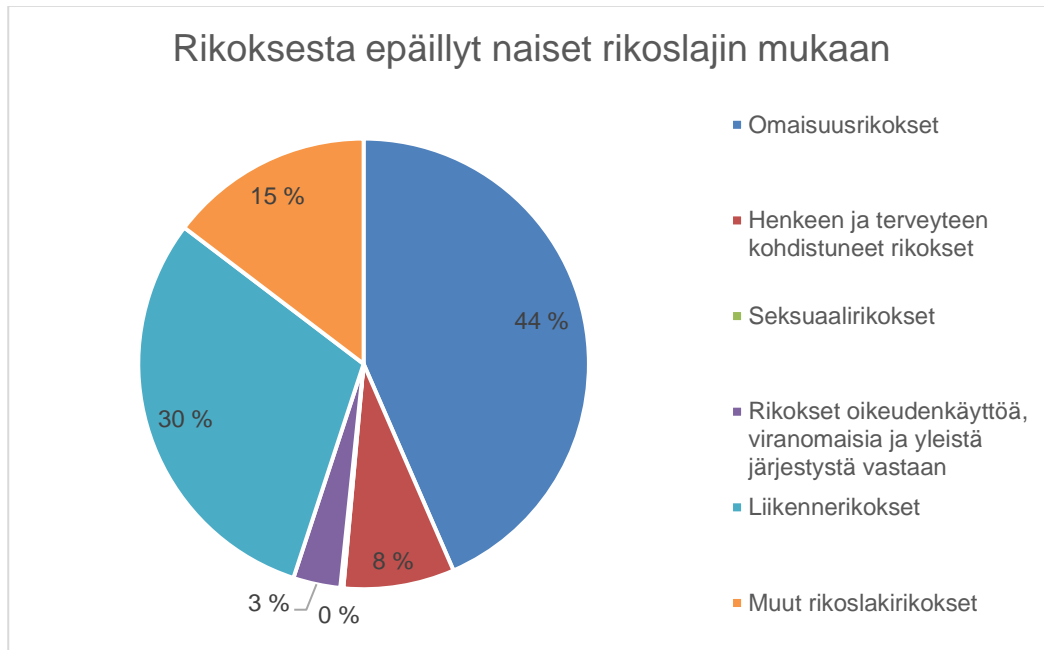
Rikoksesta epäillyt naiset rikoslajin mukaan lukuina poliisin vuonna 2019 selvittämistä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

Kuvio 5



Rikoksesta epäillyt miehet rikoslajin mukaan prosenteissa poliisin vuonna 2019 selvittämistä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, josta miehiä 240 700.

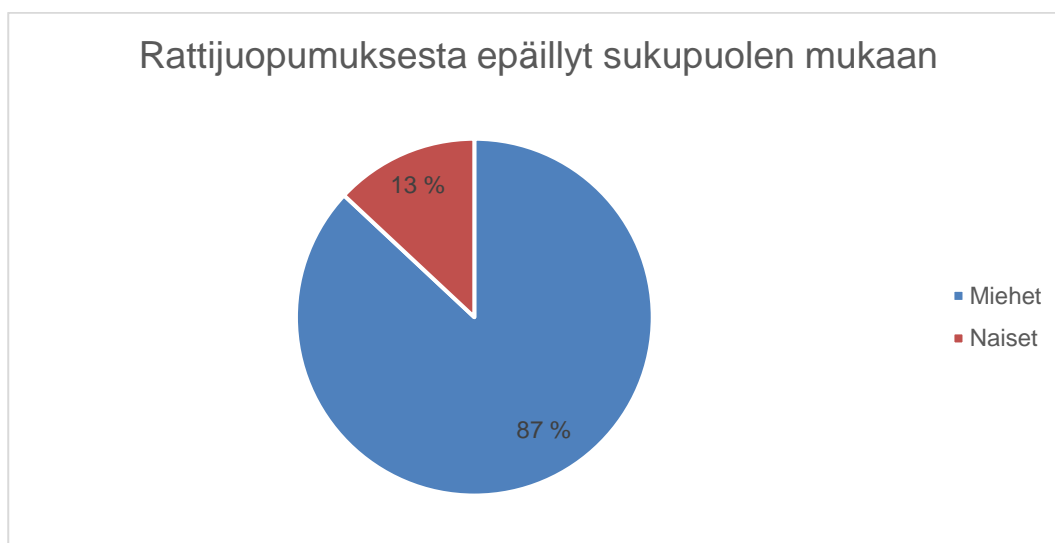
Kuvio 6



Rikoksesta epäiltyt naiset rikoslajin mukaan prosentteissa poliisin vuonna 2019 selvittämistä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

Miehet syyllistyvät naisia useammin liikenne rikoksiin. Epäillyistä miehistä 36 prosenttia epäiltiin liikenne rikoksesta. Naisten vastaava osuus vuonna 2019 oli 30 prosenttia. Merkittävin selitys tähän on miesten suuri osuus rattijuopumusrikoksista. Vuonna 2019 selvitetystä 17 734 rattijuopumusrikoksesta epäiltynä oli mies 15 422 tapauksessa (87 prosenttia) ja 2 312 tapauksessa nainen (13 prosenttia). (Kuviot 3-7)

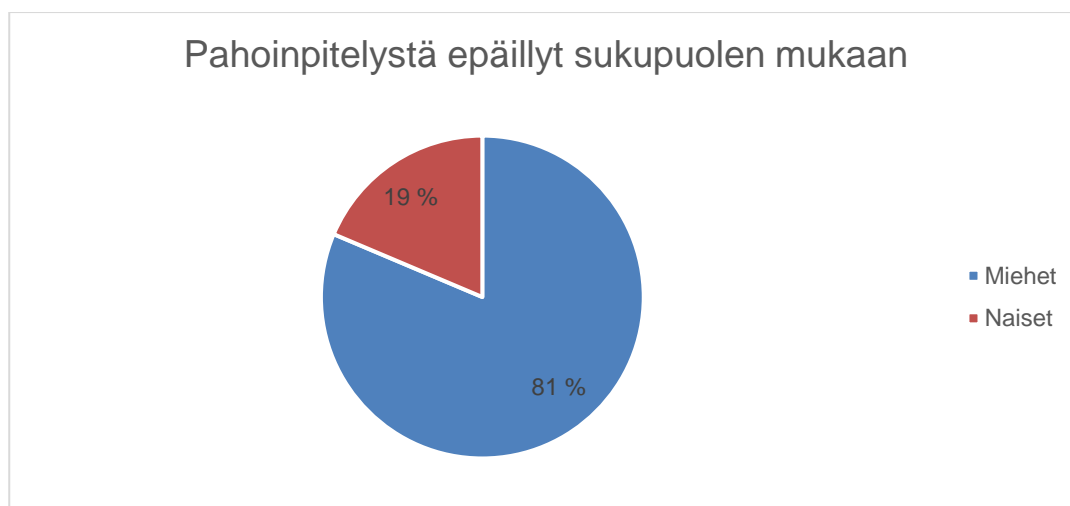
Kuvio 7



Rattijuopumusrikoksista epäiltyt sukupuolen mukaan prosentteissa poliisin vuonna 2019 selvittämistä rattijuopumusrikoksista. Yhteensä 17 734 rikoksesta epäiltyä, joista miehiä 15 422 ja naisia 2 312.

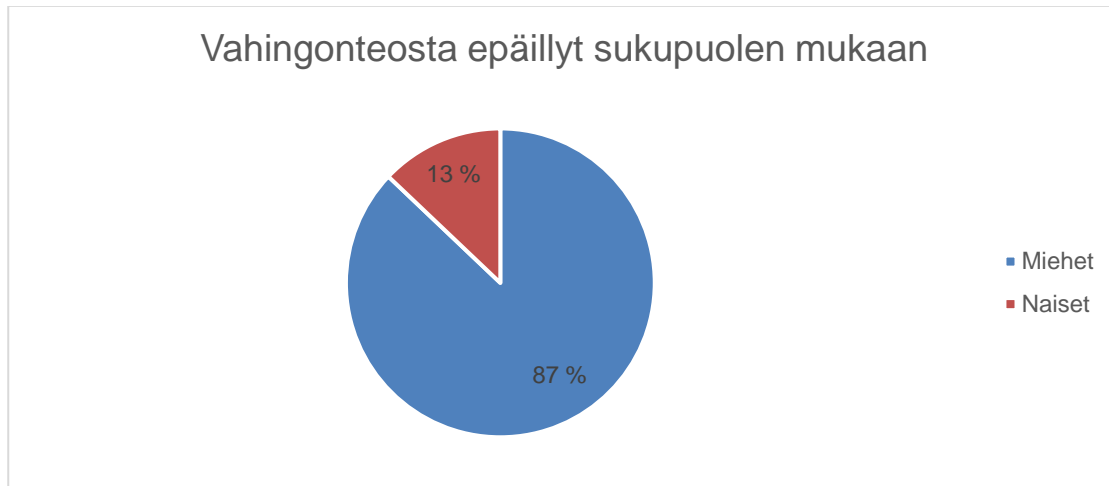
Naiset olivat myös merkittävästi aliedustettuina pahoinpitelyistä ja vahingonteosta epäiltyinä. Kaikista vuonna 2019 pahoinpitelyrikoksesta epäillyistä 23 226 henkilöstä, vain 4 327 henkilöä tai 19 prosenttia oli naisia. Vastaavat luvut miesten osalta oli 18 889 henkilöä tai 81 prosenttia. Naisten osuus epäiltynä pahoinpitelyrikoksista on kuitenkin noussut huomattavasti pidemmällä aikavälillä. Vuonna 1980 naisten osuus oli vain 10 prosenttia (Suomen virallinen tilasto, 2019). Vaikka vahingonteosta epäiltyjä oli määrällisesti huomattavasti vähemmän kuin pahoinpitelystä epäiltyjä, on ero miesten ja naisten välillä kuitenkin toisaalta vieläkin selkeämpi. Kaikista vuoden 2019 aikana selvitetystä 8 784 vahingontekojutusta miespuolisia epäiltyjä oli 7 650 (87 prosenttia) ja naispuolisia 1 134 (13 prosenttia). (Kuviot 5, 6, 8, 9)

Kuvio 8



Pahoinpitelyrikoksista epäillyt sukupuolen mukaan prosenteissa poliisin vuonna 2019 selvittämistä pahoinpitelyrikoksista. Yhteensä 23 226 rikoksesta epäiltyä, joista miehiä 18 889 ja naisia 4 327.

Kuvio 9



Vahingontekorikoksista epäilty sukupuolen mukaan prosentteissa poliisin vuonna 2019 selvittämistä vahingontekorikoksista. Yhteensä 8 784 rikoksesta epäiltyä, joista miehiä 7 650 ja naisia 1 134.

Vahvimmin edustettuina naiset olivat omaisuusrikoskategoriassa. Tyypillisimmät rikokset, joihin naiset syyllistyivät, olivat myymälävarkaudet ja -näpistykset, kavallukset ja väärennykset (Suomen virallinen tilasto, 2019).

Yhtenä sukupuolien välisenä eroavaisuutena voidaan myös mainita havainto siitä, että miehet syyllistyvät myös monipuolisemmin rikoksiin kuin naiset. Miehet (20 prosenttia) ovat naisia (15 prosenttia) vahvemmin edustettuina kategoriassa muut rikoslakirikokset. Tuohon kategoriaan kuuluu osittain harvinaisempia rikosnimikkeitä, joita esitellään alla olevassa taulukossa (taulukko 1).

Taulukko 1

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaaminen
Tuhotyö, liikennetuhotyö, törkeä tuhotyö
Tuhotyön, liikennetuhotyön, törkeän tuhotyön yritys
Rikokset rikoslain 41 (aserikokset), 44 (terveyttä ja turvallisuutta vaarantavat rikokset) ja 34a (terrorismirikokset) lukua vastaan
Sotilasrikokset 45
Työrikokset 47
Ympäristörikokset 48, 34a
Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaaminen 49
Virkarikokset ja julkisyhteisön työntekijän rikokset 40
Huumausainerikos 50:1
Törkeä huumausainerikos 50:2
Huumausainerikoksen valmistelu 50:3
Huumausainerikoksen edistäminen 50:4, 4a
Huumausaineen käyttörikos 50:2a
Huumausainerikokset 50:1-4 yhteensä
Rikoslain 11-14;18;23:11a;25;34:4-11;34a;38;48a;51 vastaan tehdyt rikokset
Alkoholirikos 50a:1
Törkeä alkoholirikos 50a:2
Lievä alkoholirikos 50a:3

Rikoslajikategoria ”muut rikoslakirikokset” ja sen sisältämät rikoslain nimikkeet

Näistä rikoksista on syytä tarkastella huumausainerikoksia tarkemmin, sillä huumausainerikokset ovat yksi eniten kasvavista rikostyypeistä. Huumausainerikoksia kirjattiin vuonna 2019 yhteensä 32 300, mikä on 10,9 prosenttia edellisvuotta enemmän. Huumausainerikoksista epäiltyjä oli 27 952. Törkeitä huumausainerikoksia kirjattiin 1 550, mikä taas on 300 edellisvuotta enemmän.

Huumausaineen käyttörikoksia tuli ilmi 21 100. Niidenkin osalta kasvu oli merkittävä, 1 800 tapaus tai 9,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Kuvio 10

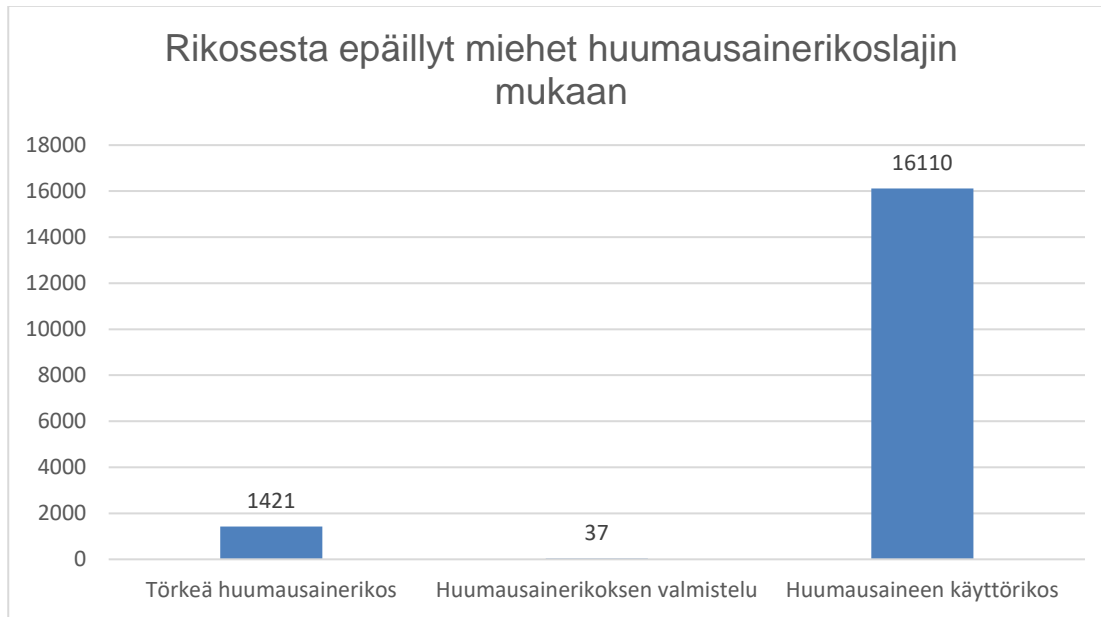


Huumausainerikoksista epäillyt sukupuolen mukaan prosentteissa. Epäiltyjä vuonna 2019 yhteensä 27 952, josta miehiä 24 157 ja naisia 3 795.

Huumausainerikosten kohdalla miehet olivat yliedustettuina yleensäkin, mutta myös kokonaisrikollisuuteen verrattuna. Kaikista vuonna 2019 kirjatuista rikoslakirikoksista epäiltynä oli mies 80 prosentissa tapauksista, kun huumausainerikosten kohdalla miesten osuus oli peräti 86 prosenttia. (Kuviot 2, 10)

Mielenkiintoista on kuitenkin huomata, että tilastoja tarkemmin katsoessa, sukupuolien sisäiset rikoslajijakautumiset ovat lähes identtiset huumausainerikosten osalta. Miespuolisia epäiltyjä oli yhteensä 24 157, joista 37 huumausainerikoksen valmistelusta (alle prosentin), 1 421 törkeästä huumausainerikoksesta (8 prosenttia) ja 16 110 (92 prosenttia) huumausaineen käyttörikoksesta. Naispuolisia epäiltyjä oli yhteensä 3 795 ja heidän osaltaan jakautuma oli 4 huumausainerikoksen valmistelusta (alle prosentin), 210 törkeästä huumausainerikoksesta (8 prosenttia) ja 2 540 (92 prosenttia) huumausaineen käyttörikoksesta. (Kuviot 11-12)

Kuvio 11



Huumausainerikoksista epäillyt miehet lukuina. Epäiltyjä miehiä vuonna 2019 yhteensä 24 157, josta 37 huumausainerikoksen valmistelusta, 1 421 törkeästä huumausainerikoksesta ja 16 110 huumausaineen käyttörikoksesta. Poistettu kategoria "Huumausainerikoksen edistäminen" (N=2).

Kuvio 12

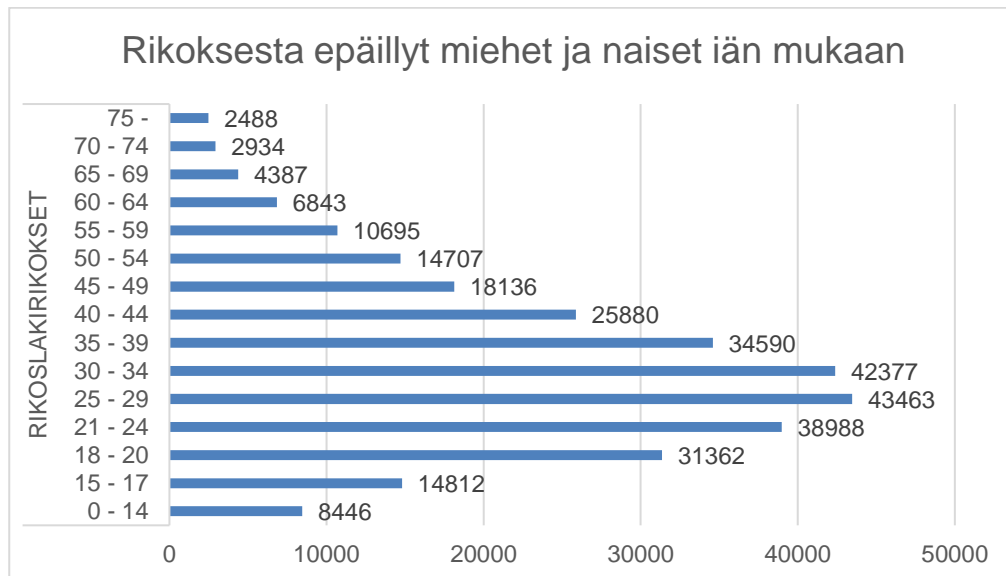


Huumausainerikoksista epäillyt naiset lukuina. Epäiltyjä naisia vuonna 2019 yhteensä 3 795, josta 4 huumausainerikoksen valmistelusta, 210 törkeästä huumausainerikoksesta ja 2 540 huumausaineen käyttörikoksesta. Poistettu kategoria "Huumausainerikoksen edistäminen" (N=2).

Miesten ja naisten rikoskäyttäytymisen välillä ei epäiltyjen iälläkään näyttäisi olevan suurta merkitystä. Verrattaessa miesten ja naisten rikoksesta epäiltyjen ikäjakautumista, näkee, että molemmat käyrät seuraavat yhteenlaskettua rikoksesta epäiltyjen rikoskäyrää. Suurin osa kaikista epäillyistä on 21–39-vuotiaita. Nämä 159 418 henkilöä vastasivat 53 prosenttia kaikista epäillyistä vuonna

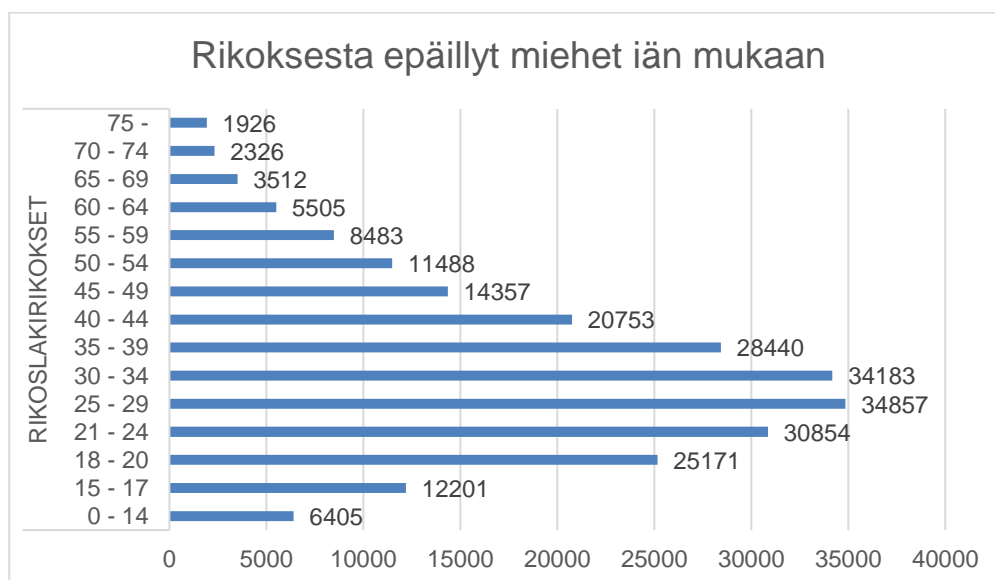
2019. Rikoksista epäillyistä hieman alle viidennes (18 prosenttia), 54 620 henkilöä, oli alaikäisiä ja alle 21-vuotiaita nuoria. Suurin yksittäinen ikäryhmä oli 25–29-vuotiaat, jotka olivat epäiltyinä 14 prosentissa tapauksista. (Kuviot 13-15)

Kuvio 13



Rikoksesta epäillyt iän mukaan lukuina vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä.

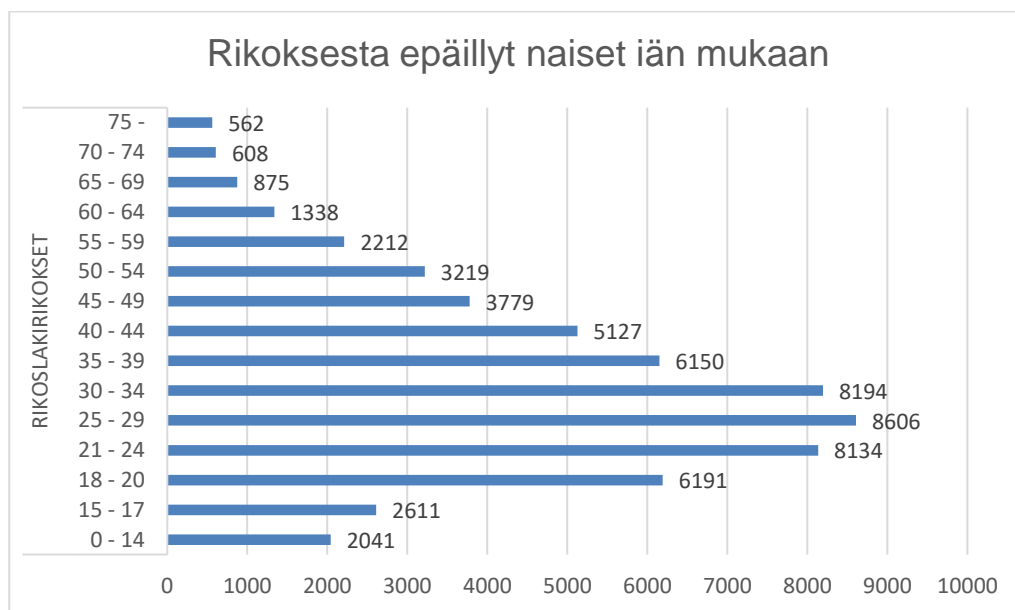
Kuvio 14



Rikoksesta epäillyt miehet iän mukaan lukuina vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, josta miehiä 240 700.

Vastaavat luvut rikoksista epäiltyjen miesten keskuudessa olivat hyvin samankaltaisia. Suurimman osan rikoksista tekivät 21–39-vuotiaat, 128 334 henkilöä, tai 53 prosenttia tapauksista. Suurin yksittäinen ryhmä oli 25–29-vuotiaat, jotka olivat epäiltyinä 14 prosenttia tapauksista. Miespuolisia alaikäisiä ja alle 21-vuotiaita nuoria oli 43 777 (18 prosenttia) epäillyistä miehistä. (Kuvio 14)

Kuvio 15



Rikoksesta epäillyt naiset iän mukaan lukuina vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

Naisten osalta ikäjakautuma toistuu. Suurin yksittäinen ryhmä, 8 606 henkilöä, oli 25–29-vuotiaat, joka vastaa niin ikään 14 prosenttia tapauksista. Suurin osa rikosten epäillyistä olivat 21–39-vuotiaita, 31 084 epäiltyä tai 52 prosenttia vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista. Naispuolisia alaikäisiä ja alle 21-vuotiaita nuoria oli 10 843 (18 prosenttia) epäillyistä naisista. (Kuvio 15)

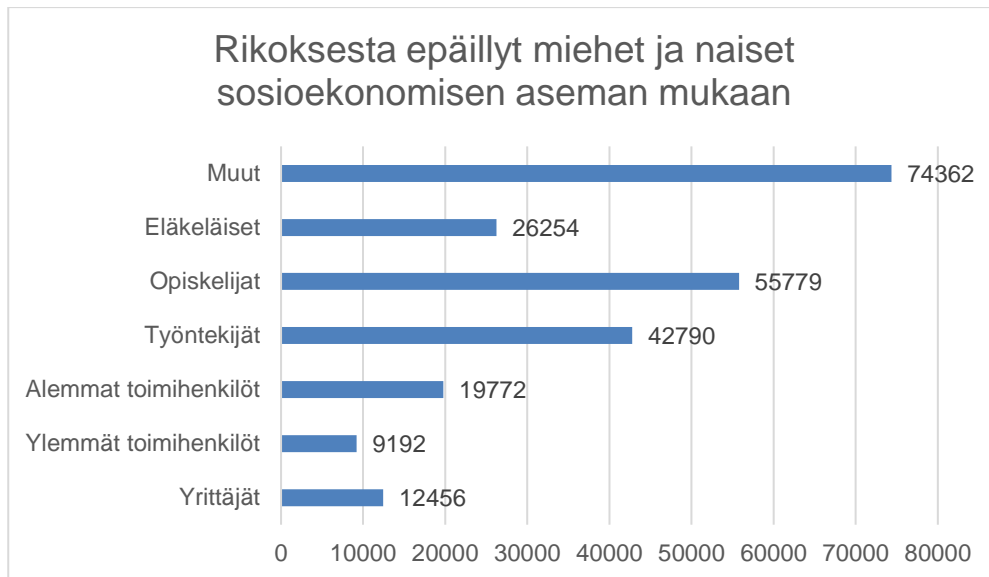
6.2.2 Sosioekonominen tausta, koulutus ja tulot

Epäiltyjen taustatekijät näyttäisivät vaikuttavan huomattavasti siihen, ketkä todennäköisemmin syylistyvät rikokseen. Sosioekonominen tausta, koulutustaso ja käytettävissä olevien varojen yhdistäminen rikoksista epäiltyihin näyttävät tiettyjä selviä tendenssejä. Koska nämä kolme muuttujaa liittyvät niin voimakkaasti yhteen, niitä käsitellään tässä seuraavaksi kokonaisuutena.

Kaikista vuonna 2019 rikoksista epäillyistä selvästi suurin osa olivat sosioekonomista asemaltaan luokkaa ”muut”. Tähän on tilastoitu pitkäaikaistyöttömät (työttömyys on kestänyt vähintään 6 kuukautta), muualla luokittelemattomat (esim. asevelvollisuuttaan suorittavat, omaisuustuloilla tai säästöillä elävät, laitospangit tms.) sekä lopuksi vielä henkilöt, joiden sosioekonominen asema on tuntematon. Tämä luokan edustajat olivat epäiltyinä 74 362 tapauksessa (31 prosenttia). Seuraavaksi tulivat opiskelijat 55 779 (23 prosenttia) ja työntekijät 42 790 (18 prosenttia). Vähiten epäiltyjä oli

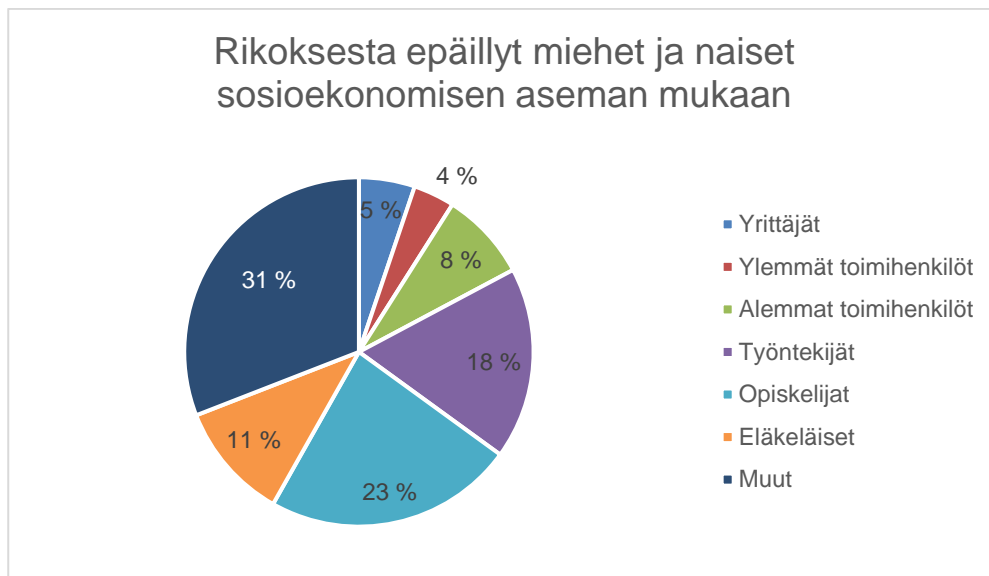
luokissa ”ylemmät toimihenkilöt” 9 192 (4 prosenttia) ja ”yrittäjät” 12 456 (5 prosenttia). (Kuviot 16, 17)

Kuvio 16



Rikoksesta epäillyt sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2019 lukuina. Epäiltyjä yhteensä 300 400.

Kuvio 17

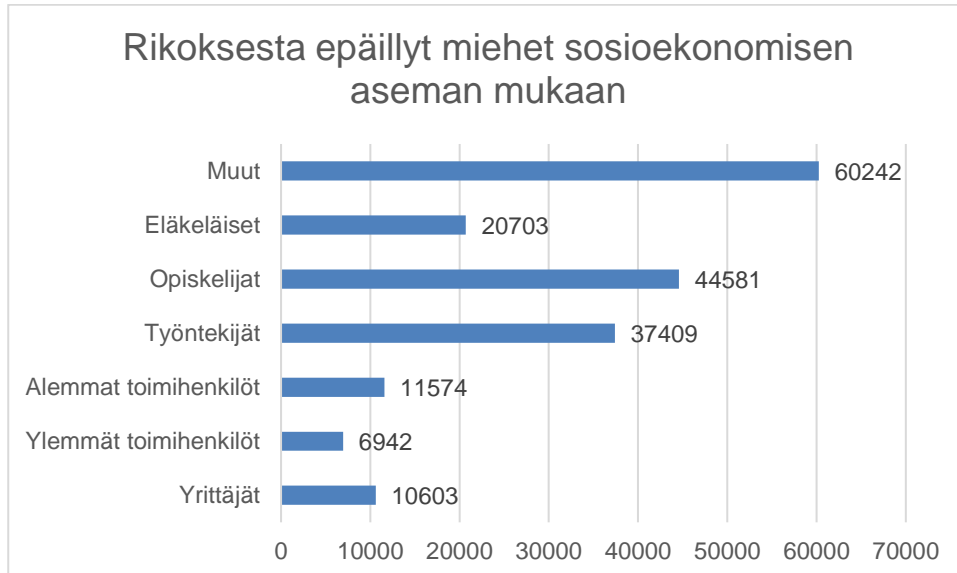


Rikoksesta epäillyt sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2019 prosenteissa. Epäiltyjä yhteensä 300 400.

Miesepäiltyjen osalta rikoskäyttäytymisen jakautuminen sosioekonomisen aseman mukaan näyttää aika lailla samalta kuin sukupuolien yhteenlaskettu tilastointi. Suurin luokka on ”muut” 60 242 (31

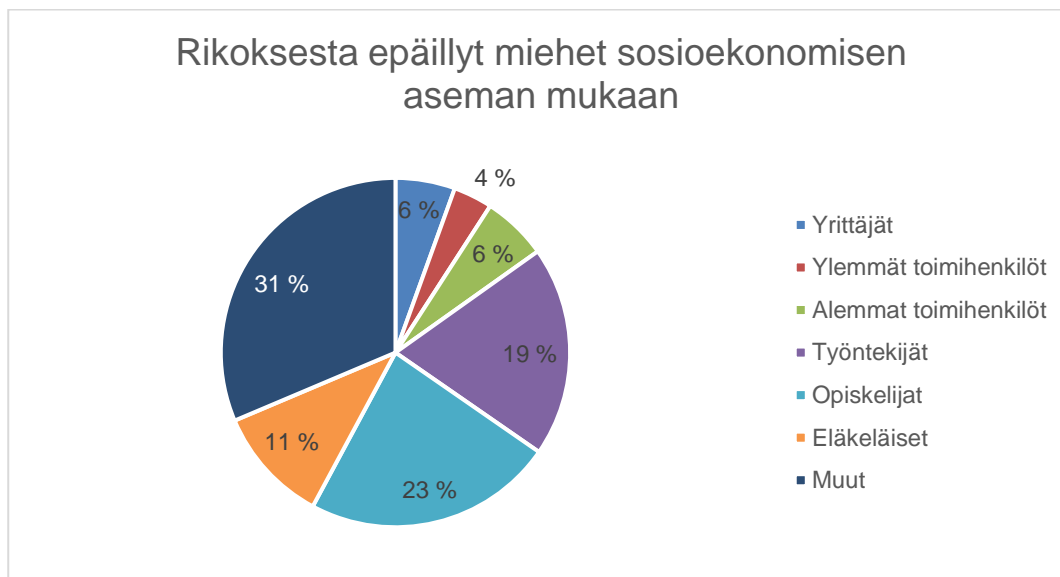
prosenttia) ja seuraavat ”opiskelijat” 44 581 (23 prosenttia) sekä ”työntekijät” 37 409 (23 prosenttia). Vähiten epäiltyjä oli luokissa ”ylemmät toimihenkilöt” 6 942 (4 prosenttia) ja ”yrittäjät” 10 603 (6 prosenttia). (Kuviot 18-19)

Kuvio 18



Rikoksesta epäillyt miehet sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2019 lukuina. Epäiltyjä yhteensä 300 400, josta miehiä 240 700.

Kuvio 19

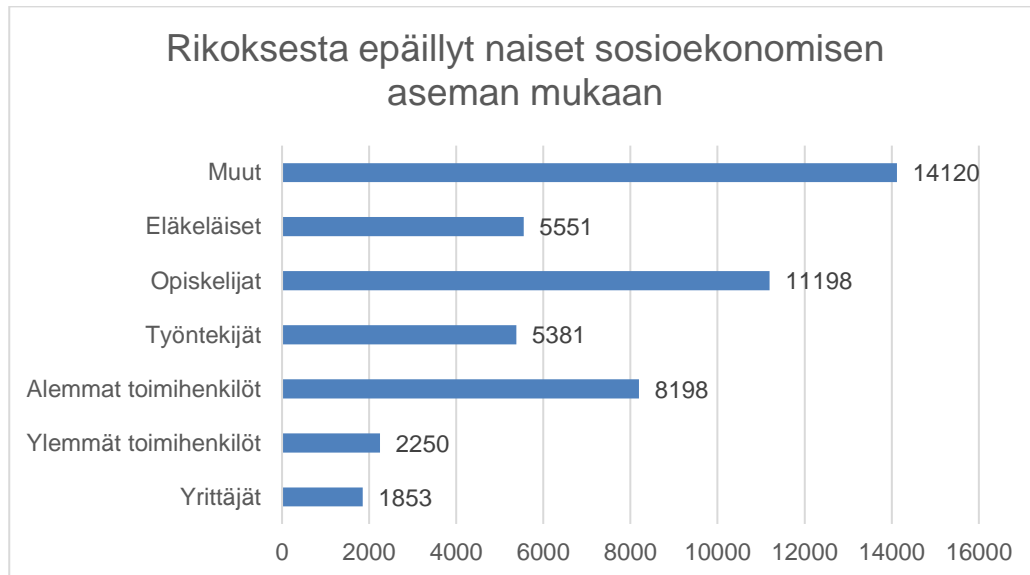


Rikoksesta epäillyt miehet sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2019 prosentteissa. Epäiltyjä yhteensä 300 400, josta miehiä 240 700.

Naisepäiltyjen sosioekonomista asemaa tarkasteltaessa lähemmin, huomaa kuitenkin joitakin eroavaisuuksia. Suurin luokka on naisepäiltyjenkin osalta ”muut” 14 120 (29 prosenttia) ja seuraava ”opiskelijat” 11 198 (23 prosenttia). Kolmanneksi tulee sitten ”alemmat toimihenkilöt” 8 198 (17

prosenttia). Työntekijät 5 381 (11 prosenttia) tulevat naisten osalta vasta viidentenä luokkana, niukasti eläkeläisten 5 551 (11 prosenttia) jälkeen. Vähiten rikoksesta epäiltyjä naisia oli miesten tilastojen valossa käännettyssä järjestyksessä luokissa ”yrittäjät” 1 853 (4 prosenttia) ja ”ylemmät toimihenkilöt” 2 250 (5 prosenttia). (Kuviot 20-21)

Kuvio 20



Vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista epäillyt naiset sosioekonomisen aseman mukaan lukuina. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

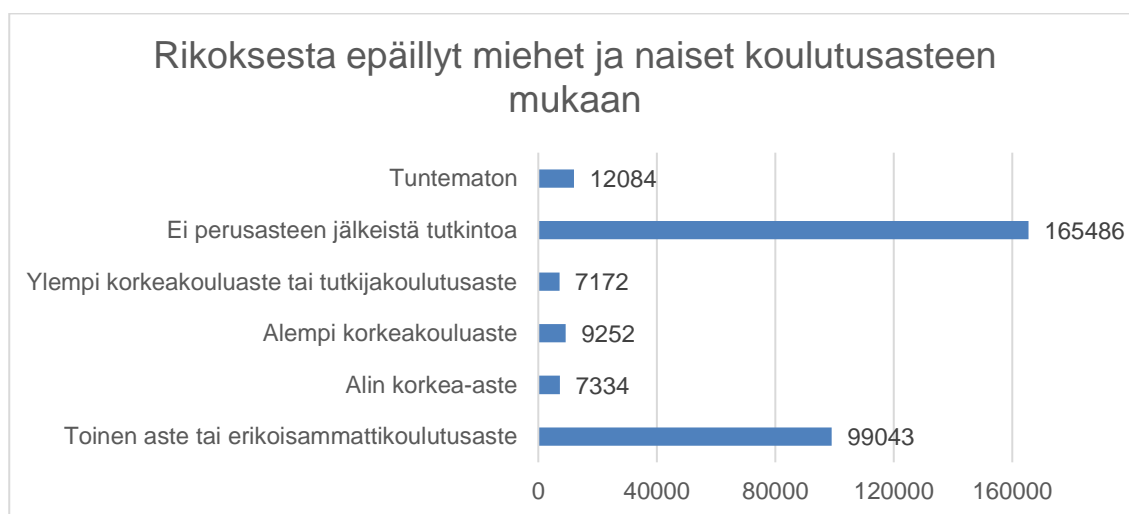
Kuvio 21



Vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista epäillyt naiset sosioekonomisen aseman mukaan prosenteissa. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

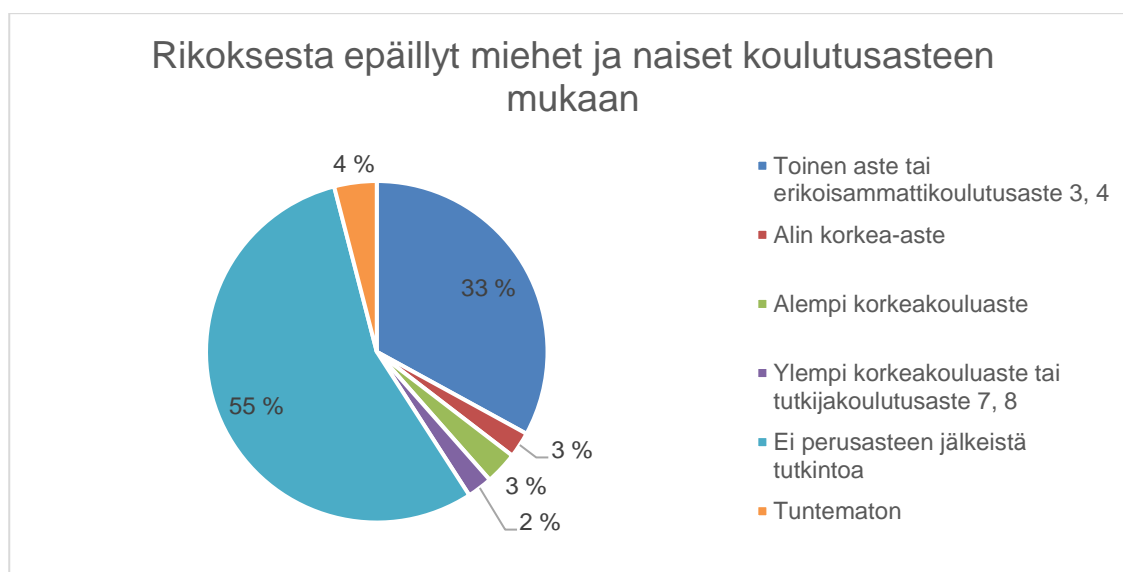
Koulutustausta näkyy myös selvästi rikoslakirikosepäilyjen tilastoissa. Voidaan aika suoraan todeta, että koulutus antaa tehokkaan suojan rikoskäyttäytymistä vastaan. Yli puolella (55 prosenttia) rikoslakirikoksista epäillyistä eli 165 486 henkilöstä ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa. Toisena luokkana tilastoissa tulevat epäillyt 99 043 henkilöä, joilla oli toisen asteen tai erikoisammattikoulutusasteen koulutus (33 prosenttia). Kahden alimman koulutusasteen luokat vastaavat siis 88 prosentin osuudesta rikoslakiepäilyistä vuonna 2019. Tämän jälkeen osuudet tippuvat dramaattisesti koulutusasteen noustessa: Alempi korkeakouluaste 9 252 (3 prosenttia), alin korkea-aste 7 334 (3 prosenttia), ylempi korkeakouluaste tai tutkijakoulutusaste 7 172 (2 prosenttia). Tuntematon koulutusaste oli 12 083 epäillyistä (4 prosenttia). (Kuviot 22-23)

Kuvio 22



Rikoksesta epäillyt koulutusasteen mukaan vuonna 2019 lukuina. Epäiltyjä yhteensä 300 400.

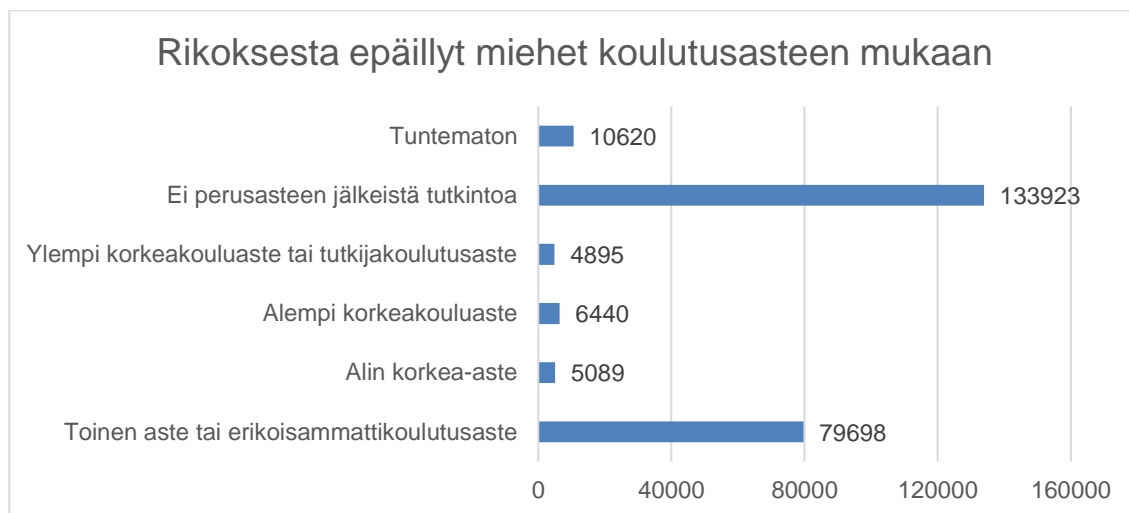
Kuvio 23



Rikoksesta epäillyt koulutusasteen mukaan vuonna 2019 prosenteissa. Epäiltyjä yhteensä 300 400.

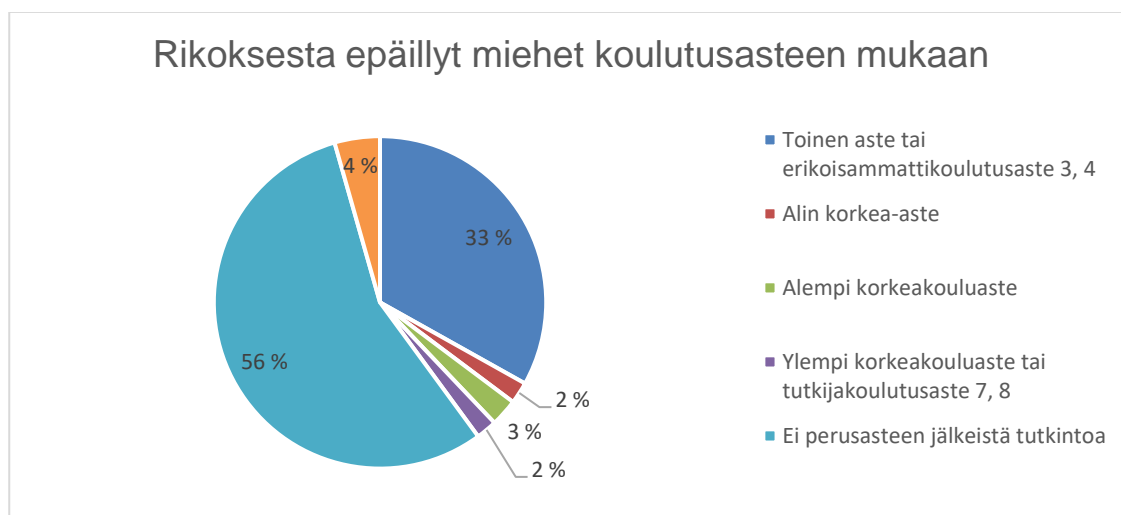
Miesepäiltyjen osalta kaava toistuu ja hieman jopa vahvistuu. 133 923 epäillyllä ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa (56 prosenttia) ja 79 698 epäillyllä oli toisen asteen tai erikoisammattikoulutusasteen koulutus 33 (prosenttia). Kahden alimman koulutusasteen luokat vastaavat siis miesten osalta 89 prosentin osuudesta rikoslakiepäilyistä vuonna 2019. Vähiten rikoksesta epäiltyjä oli luokissa ”alempi korkeakouluaste” 6 440 (3 prosenttia), ”alin korkea-aste” 5 089 (2 prosenttia) sekä ”ylempi korkeakouluaste tai tutkijakoulutusaste” 4 895 (2 prosenttia). Tuntematon koulutusaste oli 10 620 (4 prosenttia) epäillyllä. (Kuviot 24-25)

Kuvio 24



Rikoksesta epäillyt miehet koulutusasteen mukaan vuonna 2019 lukuina.
Epäiltyjä yhteensä 300 400, josta miehiä 240 700.

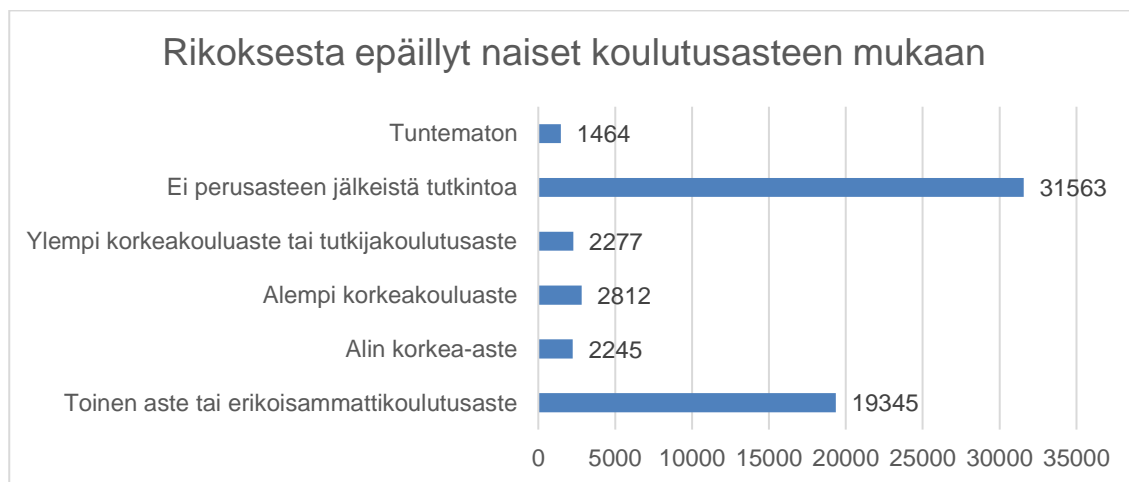
Kuvio 25



Rikoksesta epäillyt miehet koulutusasteen mukaan vuonna 2019 lukuina.
Epäiltyjä yhteensä 300 400, josta miehiä 240 700.

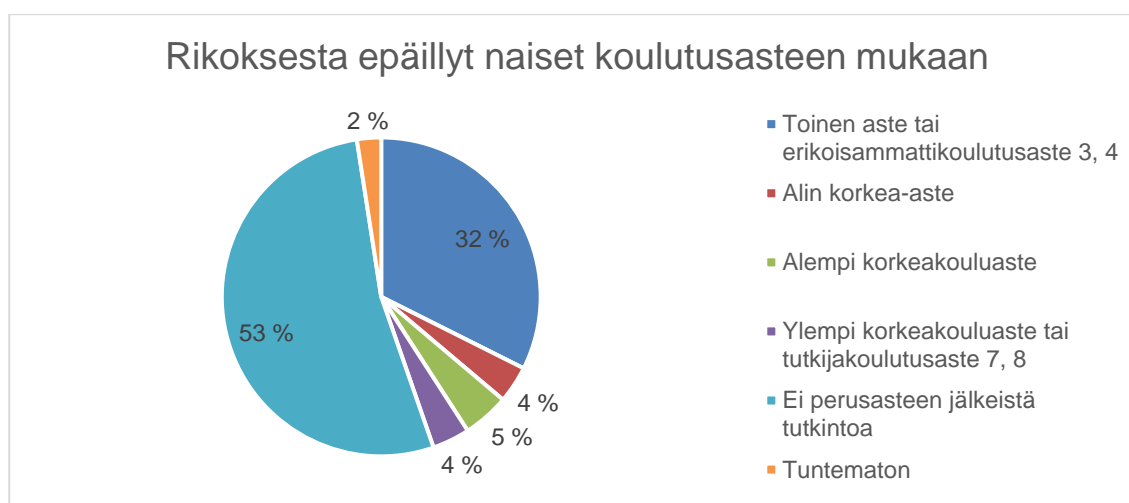
Naisten tilastot poikkeavat taas hieman yleisestä ja miesten tuloksista. Luokat olivat toki samassa järjestyksessä, mutta niiden suhteellisuudessa oli eroavaisuuksia. Suurimmalla osalla epäillyistä ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa 31 563 (53 prosenttia). Toisen asteen tai erikoisammattikoulutusasteen omaavia epäiltyjä oli 19 345 (32 prosenttia). Kahteen alimpaan koulutusasteen luokkaan kuului siis 85 prosenttia epäillyistä, mikä on suhteessa hieman miehiä vähemmän. Korkeamman koulutusasteen suorittaneita oli siis kääntäen naisten osalta suhteessa miehiin hieman enemmän ja eri järjestyksessä: alempi korkeakouluaste 2 812 (5 prosenttia), ylempi korkeakouluaste tai tutkijakoulutusaste 2 277 (4 prosenttia) sekä alin korkea-aste 2 245 (4 prosenttia). Tuntematon koulutusaste oli 1 464 (2 prosenttia) naisepäillyistä. (Kuviot 26-27)

Kuvio 26



Rikoksesta epäillyt naiset koulutusasteen mukaan lukuina vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

Kuvio 27



Vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista epäillyt naiset koulutusasteen mukaan prosenteissa. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä, joista naisia 59 706.

Rikoksista epäiltyjen tulotasolla vaikuttaisi olevan vahva yhteys henkilön sosioekonomiseen asemaan sekä koulutusasteeseen ja siten myös rikoskäyttäytymiseen. Rikoslakirikoksista epäillyistä 78 876 henkilöä (28 prosenttia) kuului käytettävissä olevien rahatulojen mukaan alimpaan tulodesiin. Kolmeen alimpaan tulodesiin kuuluvat 170 561 henkilöä (57 prosenttia) olivat epäiltynä kaikista vuonna 2019 poliisin selvittämistä rikoslakirikoksista. Pientuloisten osuus rikoksista epäillyistä on kasvanut viimeisten kymmenen vuoden aikana 53,1 prosentista 56,8 prosenttiin (Suomen virallinen tilasto, 2019).

Tulotason noustessa, rikoksista epäiltyjen osuus pienenee joka tulodesin mukaan. Ainoa poikkeus tähän kaavaan näkyy toiseksi korkeimman ja korkeimman tulodesin välillä, missä rikoksesta epäiltyjen määrä kääntyykin pieneen nousuun. Suhteellisesti tarkasteltuna ylimpään tulodesiin kuuluvat olivat epäiltynä liikenne rikoksista, työrikoksista sekä veropetoksista. (Kuviot 28-29)

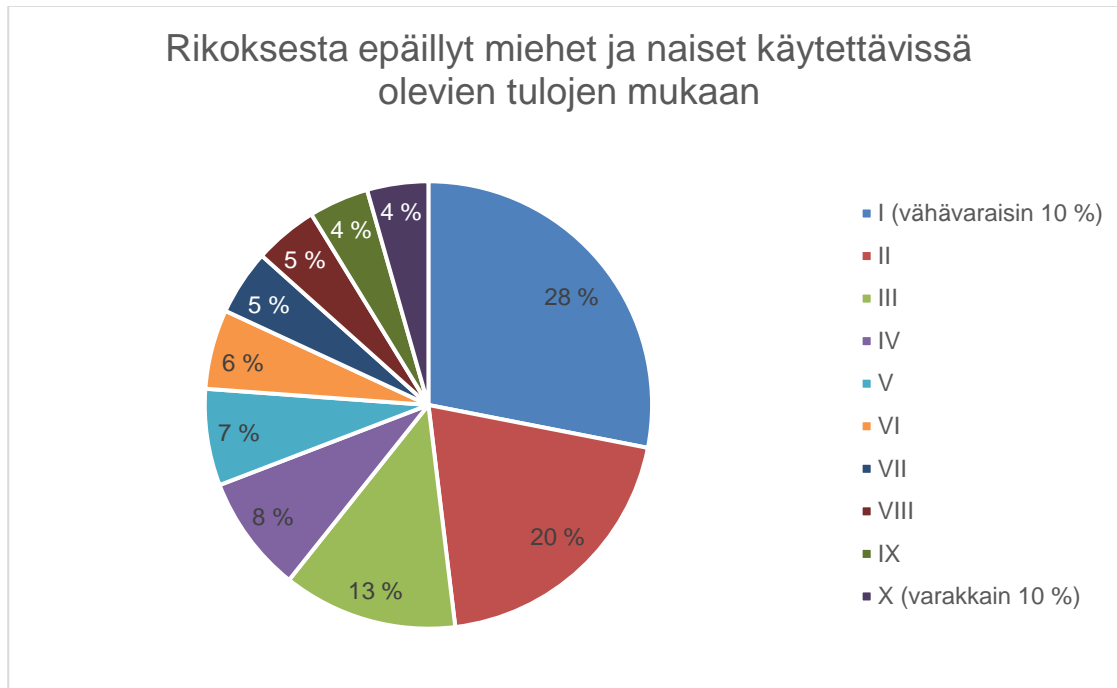
Rikoskäyttäytymisessä käytettävissä olevien tulojen mukaan miesten ja naisten välillä ei ollut merkittäviä eroja. Naiset olivat kuitenkin hieman miehiä parempituloisia. Vuonna 2019 naisepäillyistä kolmeen alimpaan tulodesiin kuului hieman alle puolet (48,1 prosenttia). Miehillä vastaava luku oli 58,9 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Kuvio 28



Vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista epäillyt miehet ja naiset käytettävissä olevien tulojen mukaan lukuina. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä.

Kuvio 29



Vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista epäilty miehet ja naiset käytettävissä olevien tulojen mukaan prosentteissa. Yhteensä 300 400 rikoksesta epäiltyä.

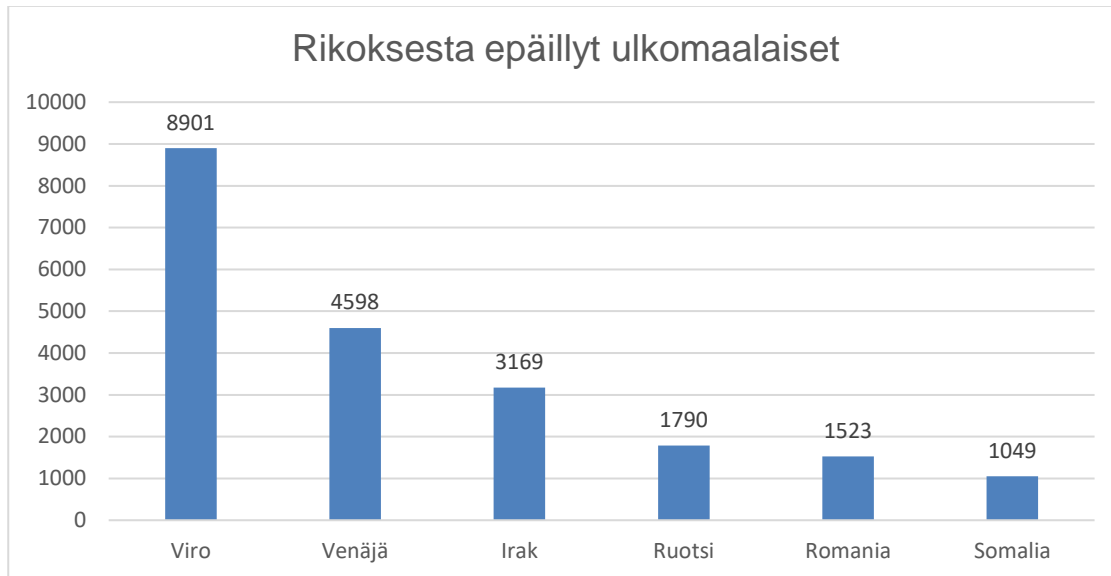
6.2.3 Rikoksesta epäiltyjen kansalaisuus ja syntyperä

Vuonna 2019 rikoslakirikoksiin syylliseksi epäiltiin 34 300 ulkomaan kansalaista. Se on hieman enemmän kuin edellisvuonna ja kattaa 11,3 prosenttia kaikista rikoksesta epäillyistä vuonna 2019. Ulkomaalaisten osuus rikosepäillyistä oli vuodessa kasvanut vajaalla 200 tapauksella (0,5 prosenttia). Ulkomaalaisista epäillyistä yli puolet asui vakituisesti Suomessa (55,1 prosenttia). Tilastoinnissa kaksoiskansalaiset, joilla toinen kansalaisuus on Suomi, on tilastoitu suomalaisiksi. Turisteilla, turvapaikanhakijoilla ja muilla tilapäisesti maassa olevilla henkilöillä ei ole kotikuntaa Suomessa, joten heidät luokitellaan ulkomaalaisiksi. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Suurin osa rikoksesta epäillyistä oli Suomen kansalaisia (266 038). Ulkomaalaisista suurimmat, yli tuhannen epäillyn ryhmät muodostivat virolaiset (8 901), venäläiset (4 598), irakilaiset (3 169), ruotsalaiset (1 790), romanialaiset (1 523) ja somalialaiset (1 049). (Kuvio 30)

Vuoteen 2018 verrattuna rikoksesta epäiltyjen irakilaisten määrä kasvoi 3,5 prosenttia, kun taas somalialaisten määrä väheni 5,7 prosenttia. Vähennystä oli myös ruotsalaisten rikoksesta epäiltyjen määrässä 12,3 prosenttia ja romanialaisten osalta 9,3 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Kuvio 30



Rikoksesta epäilty ulkomaalaiset vuonna 2019 lukuina. Taulukossa kansalaisuudet, joilla yli tuhat rikoksesta epäiltyä.

Ulkomaalaisten epäiltyjen osalta miehet olivat vahvasti yliedustettuina. Ulkomaalaisista epäillyistä 87,6 prosenttia oli miehiä, kun suomalaista epäillyistä 79,2 prosenttia oli miehiä. Ulkomaiset epäillyt olivat myös suomalaisia hieman vanhempia. Ulkomaalaisista 11 prosenttia oli alle 21-vuotiaita ja alle 30-vuotiaita on noin 40 prosenttia. Vastaavat luvut suomalaisepäiltyjen osalta oli 19 prosenttia ja 46 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Syntyperän mukaan tarkasteltuna 256 400 (85,4 prosenttia) epäillyistä oli suomalaistaustaisia. Suomalaistaustaisista 96 prosenttia on syntynyt Suomessa. Suomalaistaustaisten osuus rikoksista epäillyistä on kymmenessä vuodessa laskenut 4,1 prosenttiyksikköä. Tilastoinnissa suomalaistaustaiseksi lasketaan henkilö, jonka toinen tai molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomessa. Ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Suomen väestöstä 7,3 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia vuonna 2019. Ulkomaalaistaustaisten osuus rikoksista epäillyistä oli kuitenkin 10,5 prosenttia tai 31 500. Suomessa syntyneiden osuus ulkomaalaistaustaisten rikoksesta epäiltyjen osuus on kasvanut kymmenessä vuodessa noin 6 prosenttiyksikköä. Vuonna 2019 syntyperältään tuntemattomia rikoksesta epäiltyjä oli 12 400 tai 4,1 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

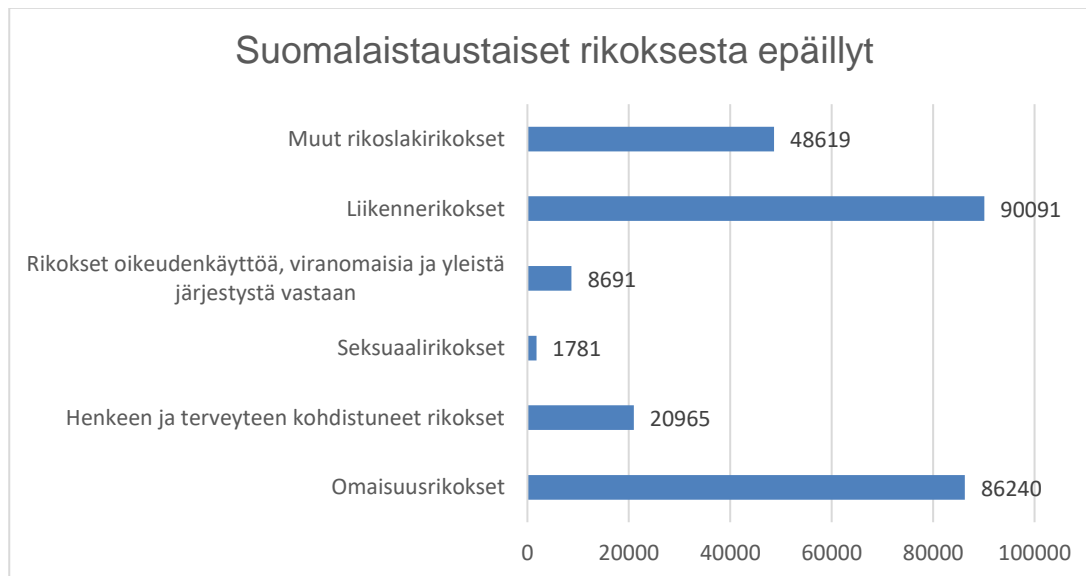
Voidaan siis todeta, että ulkomaalaistaustaisten osuus rikoksesta epäiltyinä on yliedustettu, jos 7,3 prosentin väestön osuutta vastaavasta ryhmästä on asetettu henkilö rikoksesta epäillyksi 10,5 prosentissa kaikista selvitetystä rikoslakirikoksista vuonna 2019.

Suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten rikoksesta epäiltyjen rikoskäyttäytymisessä on myös havaittavissa eroja eri rikoslajien suuruksissa suhteellisesti tarkasteltuna. Suomalaistaustaiset syyllistyvät useimmin liikenne rikokseen (35 prosenttia, 90 091) ja omaisuusrikokseen (34 prosenttia, 86 240). Kolmanneksi isoin rikoslaji on muut rikoslakirikokset (19 prosenttia, 48 619). Pienimmät lajit ovat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (8 prosenttia, 20 965), rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan (3 prosenttia, 8 691) sekä seksuaalirikokset (1 prosentti, 1 781). (Kuviot 31, 33)

Ulkomaalaistaustaisten osalta järjestys on sama, mutta rikoslajien suhteellinen koko eroaa. Liikenne rikokset ovat suurin laji (36 prosenttia, 11 456) ja sitä seuraa omaisuusrikokset (34 prosenttia, 8 913) ja muut rikoslakirikokset (16 prosenttia, 5 005). Näiden jälkeen tulevat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (12 prosenttia, 3 724), rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan (5 prosenttia, 1 645) sekä seksuaalirikokset (3 prosenttia, 806). Vuonna 2019 selvitetystä raiskausrikoksista (1 056) epäiltyinä oli ulkomaalaistaustainen henkilö jopa 37,6 prosentissa tapauksista (397). (Kuviot 32, 43)

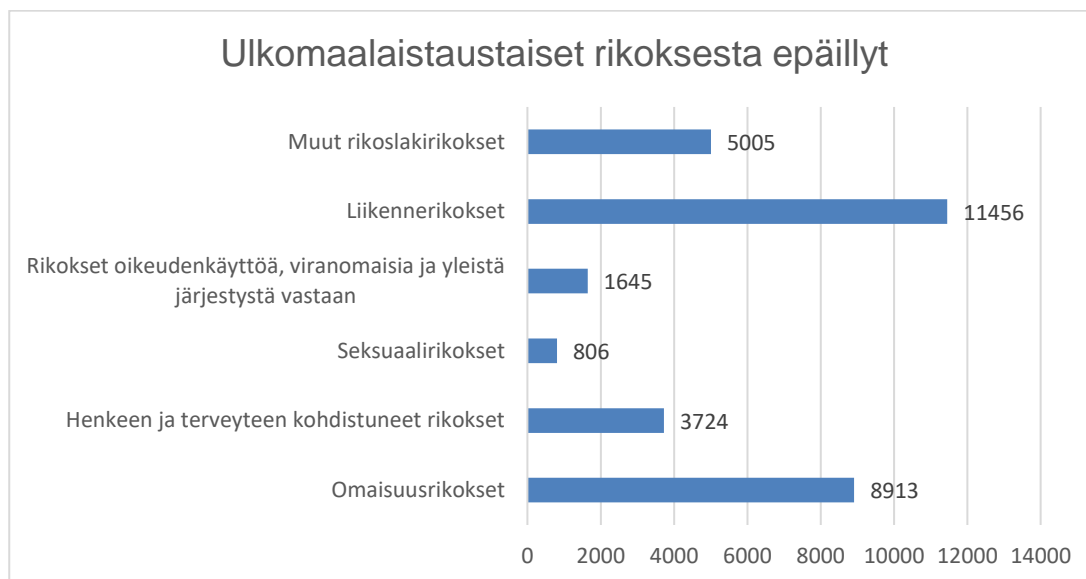
Tiivistettynä eroista voisi todeta, että suomalaistaustaiset syyllistyvät ulkomaalaistaustaisia useammin ”muihin rikoslakirikoksiin” kun taas ulkomaalaistaustaiset ovat yliedustettuina henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan tehdyissä rikoksissa sekä erityisesti seksuaalirikoksissa.

Kuvio 31



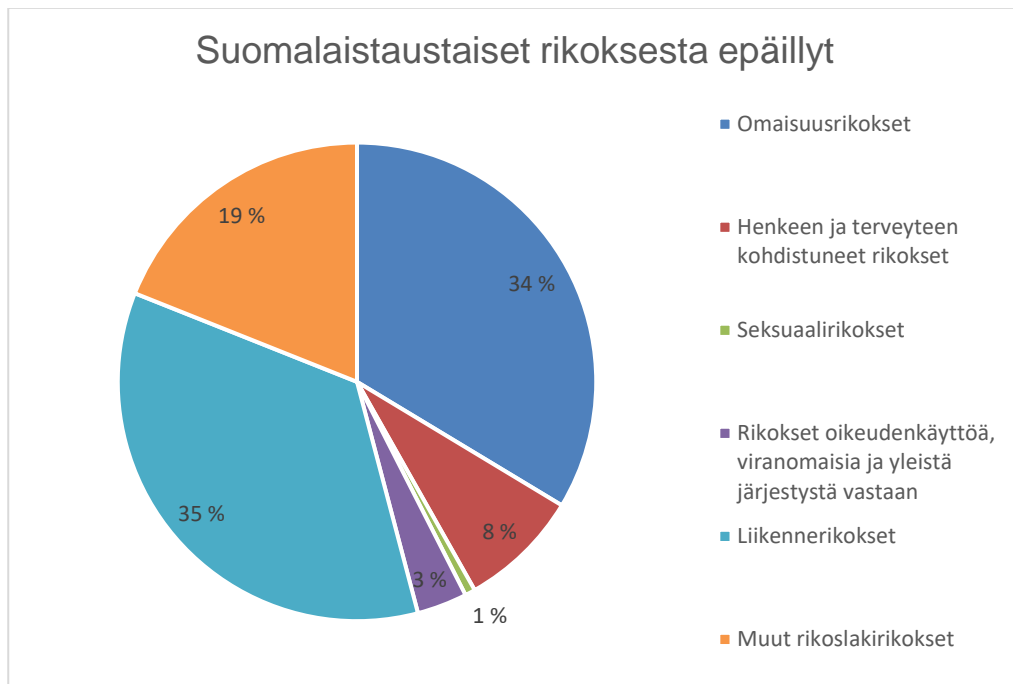
Suomalaistaustaiset rikoksesta epäillyt lukuina rikoslajin mukaan. Yhteensä 256 387 epäiltyä miestä ja naista vuonna 2019.

Kuvio 32



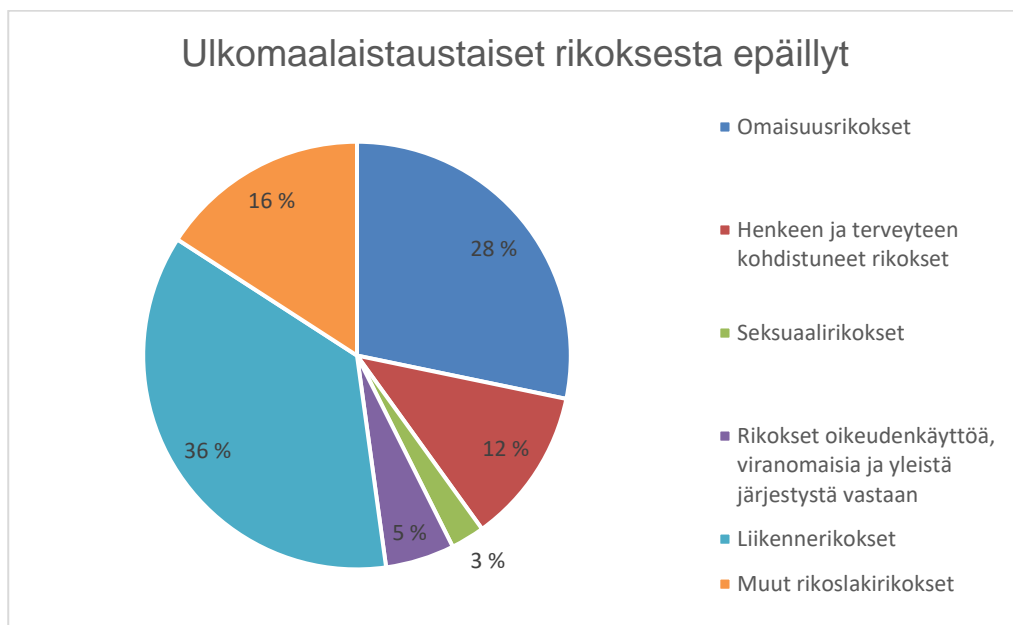
Ulkomaalaistaustaiset rikoksesta epäillyt lukuina rikoslajin mukaan. Yhteensä 31 549 epäiltyä miestä ja naista vuonna 2019.

Kuvio 33



Suomalaistaustaiset rikoksesta epäillyt prosenteissa rikoslajin mukaan. Yhteensä 256 387 epäiltyä miestä ja naista vuonna 2019.

Kuvio 34



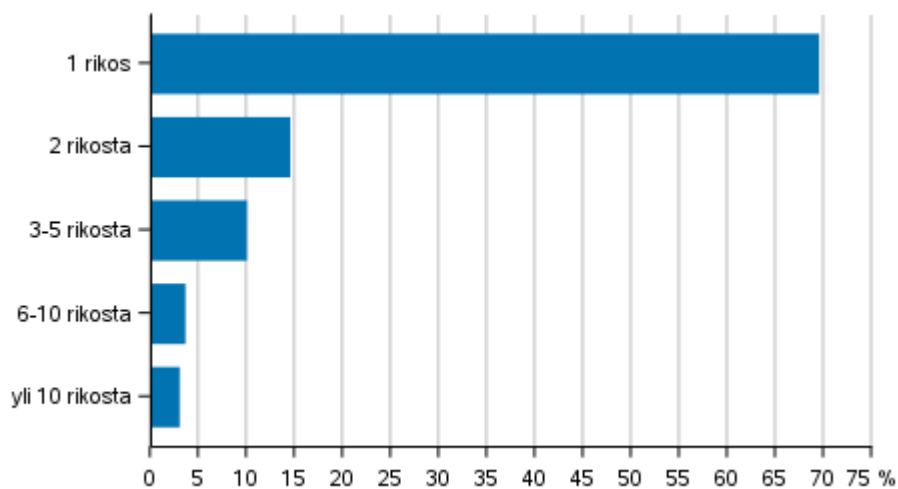
Ulkomaalaistaustaiset rikoksesta epäillyt prosenteissa rikoslajin mukaan. Yhteensä 31 549 epäiltyä miestä ja naista vuonna 2019.

6.3 Rikoskäyttäytymisen kasaantuminen

Vaikka valtaosa (69,4 prosenttia) rikoslakirikoksista epäillyistä oli epäiltynä vain yhdestä rikoksesta vuonna 2019, voidaan todeta, että rikoskäyttäytymisessä on huomattavissa kasaantumista rikos-epäiltyjen suhteen. 14,4 prosenttia epäillyistä oli epäiltynä kahdesta rikoksesta. Kahdesta tai enemmästä rikoksesta epäiltyjä oli 16,2 prosenttia. Noin 3 prosenttia epäillyistä oli epäiltynä yli 10 rikoksesta. (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Kuvio 35

Rikoslakirikoksiin syylliseksi epäillyt rikosten määrän mukaan 2019



69,4 prosenttia oli epäiltynä vain yhdestä rikoslakirikoksesta vuonna 2019. Kahdesta rikoksesta oli epäiltynä 14,4 prosenttia. Yli kahdesta rikoksesta epäiltynä oli 16,2 prosenttia syylliseksi epäillyistä. Lähde: Suomen virallinen tilasto, 2019

7 POHDINTA

Lähtökohta tälle tutkimukselle oli selvittää, minkälainen Suomessa rikokseen syyllistyvä henkilö on. Onko olemassa jonkinlainen tyypillinen rikollinen, vai olisiko niin, että erilaiset, eri ikäiset, eritaustaiset ja eri sosioekonomisessa asemassa olevat henkilöt syyllistyvät eri tapaisiin rikoksiin? Lyhyt vastaus on, että tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että ei ole olemassa mitään yksittäistä homogeenistä rikollis- tai ihmisryhmää, joka olisi vastuussa Suomessa tehdyistä rikoksista. Sen sijaan on vahvoja viitteitä siitä, että muun muassa henkilön tausta, sukupuoli, sosio-ekonominen luokka ja käytettävissä olevat tulot vaikuttavat vahvasti rikoskäyttäytymiseen ja ylipääntensä riskiin lähteä tai joutua rikolliselle polulle. Samat taustatekijät vaikuttavat tilastollisesti myös siihen, minkälaisiin rikoksiin henkilö syyllistyy.

Tässä tutkimuksessa käytetyistä muuttujista yksi vahvemmin rikoskäyttäytymiseen vaikuttavista on sukupuoli. Vuonna 2019 kirjatuista ja poliisin selvittämistä rikoslakirikoksista jopa 80 prosentissa tapauksista oli miespuolinen epäilty (kuvio 2). Tässä voidaan jo puhua huomattavasta erosta rikoskäyttäytymiseen altistavasta taustatekijästä.

Tähän miesten ja naisten suureen eroon rikoskäyttäytymisessä löytyy aikaisempaa tilastollista tutkimusnäyttöä ja paljon selittävää kriminologista teoriapohjaa, jotka eri lähestymistavoilla väittävät miesten syyllistyvän naisia useammin rikoksiin ja selittävät miksi näin on. Asiaa on lähestytty muun muassa evoluutio edellä sekä miesten ja naisten välisillä psykologisilla ja fyysisillä eroavaisuuksilla, mutta ennen kaikkea kulttuurisilla ja historiallisilla eroilla miesten ja naisten sosialisoinnissa, kasvatuksella ja yhteiskunnallisella asemalla. Todennäköisin selitys sukupuolien välisiin eroavaisuuksiin rikoskäyttäytymisessä on mielestäni kuitenkin jonkinlainen yhdistetty teoriaversio kaikista tässäkin opinnäytetyössä esitetyistä teorioista. En usko, että mikään yksittäinen teoria tai taustatekijä pystyy antamaan kaikenkattavaa selitystä näin suureen eroon käyttäytymisessä.

Miesten ja naisten rikoskäyttäytymisessä oli myös eroja siinä, millaisiin rikoksiin yleisemmin syyllistytään. Miehet syyllistyivät suhteellisesti useammin liikenne rikoksiin, pahoinpitelyrikoksiin sekä vahingontekorikoksiin (kuviot 5,6). Erityisesti huumausainerikoksiin syyllistyy useimmiten mies. Jopa 86 prosentissa vuonna 2019 selvitetystä rikoslakirikoksista oli miespuolinen epäilty (kuvio 10).

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni keskustelu nuorten rikollisuudesta käy vilkkaana, mutta tilastojen valossa tilanne ei ole ihan niin huolestuttava kuin keskustelusta voisi kuvitella. Vaikka jokainen nuoren tekemä, ja erityisesti joka ikinen vakavampi väkivaltarikos, on vakavasti otettava ja yhteiskunnallisesti katsottuna huolestuttava asia, on kuitenkin muistettava, että aikuiset vastaavat suurimmasta osasta rikollisuudesta.

Rikoksesta epäiltyjen ikää tarkasteltaessa huomaa, että rikoskäyttäytyminen on vilkkainta 21–39 vuoden iässä. Tässä ikäluokassa olevat vastasivat 53 prosentista kaikista rikoksista. Rikoksista epäillyistä 18 prosenttia oli alaikäisiä ja alle 21-vuotiaita nuoria. Suurin yksittäinen ikäryhmä oli 25–29-vuotiaat, jotka olivat epäiltyinä 14 prosentissa tapauksista. Mielenkiintoista on huomata, että verrattaessa miesten ja naisten rikoksesta epäiltyjen ikäjakautumista näkee, että molemmat käyrät seuraavat yhteenlaskettua rikoksesta epäiltyjen rikoskäyrää, eli tässä suhteessa sukupuoli ei ole vaikuttava muuttuja. (kuviot 13, 14,15)

Rikoksesta epäiltyjen taustojen vaikuttaminen rikoskäyttäytymiseen vaikuttaisi siis olevan melko varmaa ja todettua. Se, miten ei-synnynäiset taustatekijät, kuten sosioekonominen asema tai tulo- ja koulutustaso vaikuttavat, on myös varteenotettavaa. Nämä kolme muuttujaa voivat, ja onkin tässä työssä tutkittu erillisinä tekijöinä, mutta tulosten perusteella nämä liittyvät toisiinsa erittäin voimakkaasti. Se, että paremmin koulutettu on vahvemmassa ja korkeanmassa sosioekonomisessa

asemassa ja parempituloinen ei sinänsä ole yllättävää, mutta se, miten se vaikuttaa rikoskäyttäytymiseen on mielenkiintoista. Parempi asema (kuvio 17), korkeampi koulutus (kuvio 23) ja paremmat tulot (kuvio 29) eivät anna mitään täydellistä suojaa rikoskäyttäytymistä vastaan. Parempi tai korkeampi yhteiskunnallinen asema toki vähentää riskiä syyllistyä rikoksiin, mutta ennen kaikkea se muuttaa rikoskäyttäytymisen muotoa.

Tiivistettynä voisi todeta, että paremmassa asemassa olevat syyllistyvät ylipäätään heikommassa asemassa oleviin verrattuna harvemmin rikoksiin ja kun syyllistyvät, niin useammin liikenne-rikoksiin, työrikoksiin sekä veropetoksiin. Heikommassa asemassa olevat taas syyllistyvät useammin rikoksiin ylipäätään ja erityisesti omaisuusrikoksiin.

Kansallisuudella ja syntyperällä vaikuttaisi myös olevan vaikutusta rikoskäyttäytymiseen. Vuonna 2019 ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten suomalaisten osuus rikollisuudesta oli yliedustettua. Rikoslakirikoksiin syylliseksi epäiltiin yhteensä 34 300 ulkomaan kansalaista. Se kattaa 11,3 prosenttia kaikista rikoksesta epäillyistä vuonna 2019. Ulkomaalaisten osuus rikosepäillyistä oli vuodessa kasvanut puolella prosentilla. Ulkomaalaisista epäillyistä suurimmat edustetut kansallisuudet olivat virolaiset, venäläiset, irakilaiset, ruotsalaiset, romanialaiset ja somalialaiset (kuvio 30). 55 prosenttia ulkomaalaisista rikoksesta epäillyistä asui vakituisesti Suomessa. Erityisesti ulkomaalaiset miehet syyllistyivät muita asukkaita herkemmin rikoksiin. Ulkomaalaisista epäillyistä yli 87 prosenttia oli miehiä. Huomaamisen arvoista on, että tässä tutkimuksessa ei ole huomioitu ulkomaalaisten määrällistä suhdetta toisiinsa. Eli tämän tutkimuksen perusteella ei voi ottaa kantaa siihen, ovatko esimerkiksi virolaiset rikoskäyttäytymiseen alttiimpia kuin jonkun toisen maan kansalaiset.

Syntyperän mukaan tarkasteltuna sama tendenssi kuitenkin toistuu. Ulkomaalaistaustaisten osuus rikoksesta epäillyistä oli 10,5 prosenttia, vaikka heidän osuutensa väestöstä vuonna 2019 oli vain 7,3 prosenttia.

Suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten rikoksesta epäiltyjen välillä on myös havaittavissa eroja rikoskäyttäytymisessä eri rikoslajien suuruksissa suhteellisesti tarkasteltuna. Ulkomaalaistaustaiset syyllistyvät suomalaistaustaisia useammin henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan tehdyissä rikoksissa sekä erityisesti seksuaalirikoksissa. Vuonna 2019 selvitetystä raiskausrikoksista (1 056) epäiltynä oli ulkomaalaistaustainen henkilö jopa 37,6 prosentissa tapauksista (397).

Kysymys kuuluu, mistä erot suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten välillä johtuvat? Tämän tutkimuksen perusteella olisi täysin virheellistä väittää, että erot yksinkertaisesti johtuisivat kansallisuudesta tai syntyperästä. Olisivatko jonkun maan kansalaiset lähtökohtaisesti rikosalteimpia kuin jonkun toisen, vai suhtautuuko jonkun maan kansallinen kulttuuri rikoskäyttäytymiseen suotuisam-

min kuin jonkun toisen maan? Se on toki mahdollista, mutta tämän tutkimuksen perusteella sellaisia johtopäätöksiä ei missään nimessä voida tehdä. Syytä eroavaisuuksiin hakisin enemmän tässä opinnäytetyössä esitytetyistä rikoskäyttäytymistä selittävistä teorioista. Voisivatko erot johtua esimerkiksi kantaväestöön verrattuna heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa olemisesta? Tämä on yksi monista tämän tutkimuksen tuloksista, jonka tarkempi selvittäminen vaatisi jatkotutkimusta.

Tämä tutkimus ja sen tulokset vastaavat mielestäni suhteellisen hyvin työn alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Rikollisia on erilaisia ja heidän taustansa vaikuttavat rikoskäyttäytymiseen monella eri tavalla. Tulokset herättävät kuitenkin samalla monta jatkokysymystä, joihin tämä tutkimus ei pysty vastaamaan. Tieto siitä, että rikoskäyttäytymisen riski sekä toteutuneet rikolliset teot ovat erilaisia riippuen eri taustatekijöistä on toki arvokas tieto, jota voidaan hyödyntää monella tavalla, sekä poliisiorganisaation sisällä, että yhteiskunnallisesti laajemminkin. Mutta päästääkseen tarkempiin analyyseihin ja vastauksiin siitä, miksi henkilö syyllistyy rikokseen, vaadittaisiin enemmän tietoa yksittäisten rikostekijöiden tosiasiallisesta tilanteesta ja ajatusmaailmasta. Tämä on aiheena tärkeä ja olisikin hyödyllistä jatkaa tutkimusta kvalitatiivisella osuudella. Esimerkiksi haastatteleamalla eri taustaa, sosioekonomista asemaa ja koulutustasoa edustavia rikoksesta epäiltyjä, olisi mahdollista päästä syvemmälle asiaan ja mahdollisesti jopa löytää ratkaisuehdotuksia erityisiin ongelmakohtiin. Rikollisuus ja tiettyjen ryhmien suhteellinen yliedustus rikoskäyttäytymisessä on koko yhteiskuntaan ja kaikkiin sen jäseniin vaikuttava asia. Tunnistamalla rikoskäyttäytymiseen johtavia syytä voitaisiin parantaa kaikkien asemaa yhteiskunnassa.

8 LÄHTEET

Alkula Tapani, Pöntinen Seppo ja Ylöstalo Pekka (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Werner Söderström osakeyhtiö

Boba Santos Rachel (2013) *Crime Analysis with Crime Mapping*. Los Angeles: SAGE Publications Ltd

Cullen Francis T. ja Agnew Robert (2003) *Criminological Theory, Past to Present (Essential Reading)*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company

Danielsson Petri (2019) Katsauksia 36/2019: Rikollisuustilanne 2018 rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto valtiotieteellinen tiedekunta kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190104-1> (viitattu 17.9.2020)

Felson Marcus ja Eckert Mary A. (2018) *Introductory Criminology*. New York: Routledge

Hagan, Frank E. (1994) *Introduction to Criminology. Theories, Methods and Criminal Behavior*. Chicago: Nelson-Hall Inc.

Jupp Vicor, Davies Pamela, Francis Peter (2000) *Doing Criminological Research*. London: SAGE Publications Ltd

Kananen Jorma (2015) *Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja.

Kivivuori Janne (2008) *Rikollisuuden syyt*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo

Kotiniemi Lassi (2015) *Ulkomaalaistaustaisten rikollisuus lukuina*. Poliisiammattikorkeakoulun AMK-päättötyö.

Vuorensyrjä Matti ja Rauta Jenita (2020) *Poliisibarometri 2020: Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Sisäministeriö

RL 19.12.1889/39. Rikoslaki. Julkaisu Oikeusministeriön Finlex-palvelussa, osiossa Ajantasainen lainsäädäntö. (viitattu 25.9.2020). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.

Silverman David (2005) *Doing qualitative research*. London: Sage publications

Suomen virallinen tilasto (2019): *Rikos- ja pakkokeinotilasto* [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-9151. 13 2019, 1. Katsaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleeseen rikollisuuteen. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu: 26.10.2020) http://www.stat.fi/til/rpk/2019/13/rpk_2019_13_2020-05-14_kat_001_fi.html

Tilastokeskuksen PxWeb-tietokannat

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__rpk__uhri/statfin_rpk_pxt_11cl.px/ (viitattu 17.9.2020)

Toimintaympäristö 2019, Osa 1/6: Rikollisuus (2019) Poliisihallitus, Paino: Grano Oy Helsinki

Yle-uutiset <https://yle.fi/uutiset/3-11424851> (viitattu 11.9.2020)